

Přítomnost

ROČNÍK XII

V PRAZE 22. KVĚTNA 1935

ČÍSLO 20

Co se stalo?

I.

Stalo se — mnoho a nic. V těchto volbách jako by se byla republika rozestoupila na dva světy, z nichž každý žije svým vlastním životem. Na té národnostní hranici, která odděluje od sebe Čechy a Němce, měly by stát tabulky s nápisem: tady se myslí jinak, hier wird anders gedacht. Jsou to německá území, kde se stalo mnoho, a jsou to česká a slovenská, kde se nestalo nic, mimo ony málo významné přesuny mezi stranami, na něž je třeba být při každých volbách připraven. Kdybychom pozorovali události toliko v českém táboře, mohli bychom říci: bude, jak bylo. Avšak pokud se týká německého tábora, zde nebude, jak bylo. Nepřišlo to ovšem jako úplné překvapení: v celé Evropě vyrazují se nyní Němci dobrovolně a skoro s nadšením z politického a myšlenkového společenství s ostatními národy; u nás se stejně vyřadili. Po té stránce byly volby věrným obrazem celkové evropské situace: všichni dohromady — a Němci stranou, se svými zvláštními myšlenkami, se svými vlastními cíly. Němec a Evropan stali se sobě cizinci. Trhlina, jdoucí Evropou a oddělující Němce od všech ostatních, jde také naší republikou. Tato situace nevznikla u nás, vznikla v Evropě, a my jsme ji po Evropě podělili. Nebudeme ji asi také sami řešiti. Celá Evropa ji musí řešit.

Pohledme, jak docela různě byla přijata myšlenka diktátorství a vůdcovského principu mezi Čechy a Němci. U našich Němců stačilo, že se objevil mladý, do té doby neznámý, sympaticky vypadající muž, který prohlásil: já jsem vůdce — a už mu to všichni uvěřili a s velkou ochotou seřadili se za ním. Tento mladý muž, který jediný měl nápad nazývat se vůdcem, rozbil s tímto jediným nápadem (a ovšem s podporou generálního pozadí pangermanismu) na kusy a kousky všechno, co dosud v politice našich Němců existovalo; jednu část starých a známých sudetoněmeckých politiků donutil, aby před ním padli na kolena a ucházeli se o jeho přízeň, druhou zničil s větší nebo menší důkladností.

Několik dní před volbami prorokoval p. dr. Kra-
mář na schůzi v Lucerně, že Národní sjednocení, jehož je tvůrcem (bude to dnes říkati s menší hrdo-
stí než tenkrát), smete koaliční strany jako kdysi Mladočeši smetli Staročechy. Toto proctví tlí nyní v hrobě, kde hnije už tolik ostatních falešných proctví tohoto apartního řečníka. Je to už masový hrob. A p. Jiří Stříbrný kolísal se svými úsudky od názoru, že Národní sjednocení bojuje o první místo v republice, k shovívavějšímu názoru, že bojuje o druhé nebo o třetí místo. Dnes sami stoupenci p. Stříbrného pokládají tyto úsudky za zřejmě slabomyslné a odpouštějí si jen pokládat za slabomyslné také sebe za to,

že jim věřili a že pro tuto víru byli schopni provozovati různé hlouposti vnitřní i vnější, které je na dlouho zneuctily. Jak každý už ví, nedělní volby nepřinesly nic, co by se nejvzdáleněji podobalo smetení Staro-
čechů Mladočechy. Voličstvo dokonce s úctyhodnou inteligencí odhalilo největší podvod těchto voleb: že totiž jediní nynější Staročeši se vydávali za Mlado-
čechy. Za to v německém táboře opravdu Staroněmci všech odstínů byli rozdrceni Mladoněmci. Henlein zdvihl ruku k vůdcovskému pozdravu a zvítězil, ač-
koliv neudělal už mnoho jiného, ačkoliv si zejména ani žádný program nevypracoval.

Jak víme, také někteří Češi přišli na nápad (vlastně na něj nepřišli, nýbrž jej odcizili odtamtud, odkud byl půjčen Henleinovi), že by mohli zdvíhat ruce k velitel-
skému pozdravu a nazývat se vůdci a zkusit tak své štěstí před voličstvem, v jehož zpitomělost, za-
viněnou následky dlouhé krise, pevně důvěřovali. Je zajímavé pozorovat, jak zcela rozdílně na toto jed-
notné a po Evropě už seriově vyráběné gesto reago-
vali voliči čeští. Tady nenastal žádný shon lidu za tím, kdo na náměstí zdvihl ruku k nebi. Tady naopak kaž-
dý takový človíček byl podroben náramně skeptickému zkoumání a očíhávání. Tady se lidé ptali: k ja-
kému tělu patří tato paže?, kdopak vlastně jsi?, kde byla tvá pravice, kterou teď zdvíháš, ještě nedávno? nevězela náhodou ve věcech, které ti nepatřily? ne-
patří tato vztažená ruka k tělu, jehož nožka šoupala uctivě před cizím vyslancem a jehož ústa uctivě drmo-
lila před týmž mužem prosbu o peníze? a není tato, nyní hrdinná a napjatá paže snad částí onoho orga-
nismu, jehož mozek dlouho vymýšlel pornografické obrázky a texty?, a není tahleta jiná vzpažená ruka, která se vydává za mladou, třaslavá stářím?, není to, co by rádo vypadalo jako mladický odboj, ve sku-
tečnosti stařecký vzdor?

Následky takovýchto skeptických a realistických otázek, které si čeští voliči kladli, byly pro hnutí vzta-
žených pravic katastrofální. Muži, kteří po dva měsíce dělali toto gesto, stojí nyní před námi jako nej-
komičtější figury letošní volební kampaně. V neděli se volilo, a v pondělí ráno nebylo po celé Praze už ani jedině zdvižené pravice. Gesto nepomohlo, rychle k čertu s gestem. Pan dr. Hodáč už má zase obě ruce v kapsách, jako je vždycky měl, když donášel vzkazy od průmyslu vládě a od vlády průmyslu, pokud je ovšem nyní nepotřebuje, aby jimi bouchal do stolu při bouřlivém jednání o svůj mandát, který má do-
stati z druhého skrutinia. Myslím, že teď dlouho ne-
povznese ruku nad hlavu: vzbudil by v sobě tím po-
hybem nejhorší vzpomínky svého života. Visí-li po Praze ještě onen plakát, který v barvách, jež dosud byly obvyklé na poutích, představuje p. dra Hodáče s rukou nad hlavou, jděte se příležitostně na něj po-
dívat: je to poslední příležitost, vidět tohoto průmys-

lového kapitána v této posici. Příště se už posadí před malíře nebo před fotografa jinak. A p. Stříbrný také už ovšem nemá ruce nahoře, nýbrž si zase je bude snažit umýt, neboť rozhodnutí voličstva neucínilo diskusi o jejich čistotě ani zbytečnou ani neplodnou.

Takový je tedy rozdíl mezi oběma tábory: u Němců všechny ruce zůstaly nahoře, u Čechů slétly rychlostí blesku. Henleinism je skutečným německým národním hnutím, Národní sjednocení nebylo více než jeden z četných nezdařených pokusů národní demokracie vyžebrať si pod různými záminkami u voličstva o několik mandátů více.

V těchto volbách podrobily se hlasování nejen strany, nýbrž i sama naše demokracie. Dopadlo to tak, že žádné nebezpečí pro demokracii se vůbec neukázalo. Zůstaneme demokratickým státem, jímž jsme byli. O rozdílu mezi Čechy a Němci v otázce samosprávy pověděl Masaryk před válkou na vídeňské říšské radě tuto, snad historku, snad anekdotu: v jednom bavorském městečku měli rozbitý most; poněvadž přes něj musili jezdit, trápila je chatrnost mostu velice; nemohli se však stále odhodlat jej opravit; teprve když už most hrozil spadnout, odhodlali se k činu: poslali deputaci ke knížeti, který měl v městě zámeček, se žádostí, aby kníže pán přikázal jim most spravit. Kníže tak učinil a oni skutečně pak most spravili.

Výsledek voleb znovu ukázal, že Češi zůstávají v onom táboře lidstva, který si své mosty dovede spravovat sám, bez rozkazu vrchnosti. Leckterý starší a mohutnější národ, než jsme my, uznal už za nezbytno, dosadit si nad sebe policajta, aby mu rozkazoval. Češi a Slováci nemají k tomu o nic větší chuť, než měli před deseti a patnácti lety. Po této stránce přinesly volby úplné uspokojení.

Už odhodlání, provést volby, samo bylo odvážným podnikem demokratického přesvědčení. Mnohý jiný režim v okolí velmi by si nyní rozmýšlel uspořádat svobodné volby. Čechoslováci neváhali, ačkoli čas je zlý a každé vládě nepříznivý a ačkoliv snadno by se našla záminka, proč odložit hlasování lidu. Právě ta okolnost, že se záminka nehledala, je nejznámějším svědectvím o demokratičnosti tohoto státu. Vláda vykonala volby, ačkoliv se tím mohla vystavit velkým nepříjemnostem a nebezpečím, kdyby zdravý rozum mezi voličstvem byl méně rozšířen. Byla to zlá situace, ve které šla do voleb: pět let následků nejtěžší hospodářské krise má každý v kostech i v nervech; 800.000 nezaměstnaných, všichni se zoufalstvím v srdci; spousta zničených existencí; státní a soukromí zaměstnanci po několikerém snížení platů; bacil myšlenky diktátorské bloudí světem; jsou připraveni kořistníci, jejichž jediným skutečným programem je těžiti z přirozené nespokojenosti. Demokracie uložila si projítí touto zkouškou a obstála vítězně. Několik mandátů, které československé vládní strany ztratily, získaly jiné československé demokratické strany, vždy ochotné doplnit vládu. Jak nepatrný to posun v době, která vedle, v Německu a v Rakousku, úplně zničila demokracii! Přesuny ve vol-

bách r. 1925 a 1929 byly větší. Před dvěma lety, když obavy byly největší a kdy i leckterý důstojný muž se třásl a hleděl, jak by si pokorností a podlízavostí předem zajistil blahovůli a snad už i místo u budoucího fašistického režimu, prorokovali jsme zde: žádné strachy! demokracie se u nás udrží. Je třeba to ještě zvláště opakovat po těchto volbách?

Pokud se výsledků jednotlivých stran týká, budou zajisté každého, kdo se zájmem sleduje starý zápas pravdy s podvodem a demokratů s demagogy, zajímat na prvním místě výsledky Národního sjednocení. Jsou to výsledky takové, že morální cit může být uspokojen a že tisk Národního sjednocení po volbách vůbec odmítá mluvit o tom, jak jeho strana dopadla, a žádá, abychom všichni raději mluvili o Henleinovi. Byli jsme předem zvědaví, do které díry Národní sjednocení po porážce zalezle. Tedy do této. Ovšem, o Henleinovi budeme mnoho mluvit a uvažovati, ale žádost, abychom milosrdným mlčením zahalili blamáž Národního sjednocení, se ze zásadních důvodů zamítá. Jestliže demagog někdy se svým řemeslem žalostně pohoří a dostane, co mu patří, je třeba důkladně to před veřejností rozebrati, jednak proto, aby demagog měl svůj trest, kterého nejvíce se bojí — hanbu a směšnost, která zabíjí —, jednak proto, aby to bylo výstrahou demagogům příštím. Pan dr. Hodáč klesl tak hluboko, že na nás vlekl už svého Goeringa. Schopnosti státi se českým Goeringem objevil v p. Kutovi, na němž my ostatní jsme oceňovali jen schopnosti býti redaktorem nestydatého plátku. A o porážce této společnosti bychom nyní měli mlčeti? Kdybychom to my byli prohráli tak, jak v to Národní sjednocení se všech sil doufalo, očekávalo by nás věru mnohem více nepříjemností než pouhý rozbor příčin naší porážky. Nikdy nevíme, jaké hrůzy se mohou přihnout, když redaktor pornografického časopisu dostane nějakou moc do rukou.

Přivrženci Národního sjednocení očekávali v pondělí něco podobného převratu. To je pravda, která musí býti vyslovena, aby se pochopilo jejich nynější zklamání. Do té míry je Hodáč a Stříbrný ohlušili a ohlupili. Téměř každý měl už vyhlédnuto místo, na které se chtěl posadit. Přímo trapno je, jak hloupou se ukázala zejména část pražských lékařů, tedy akademicky vzdělaných lidí. Prostému člověku lze snáze odpustit než vzdělanému. Tato vzdělaně-nevzdělaná část pražských lékařů tedy mluvila o pondělku po volbách jen s p e n o u u úst. Jistě i jim je dnes trapno vzpomenout si na nesmysly, které mluvili. Zdá se, že v případě vítězství byl by dr. Hodáč našel více kandidátů na goeringovštinu než jen svého milého Kuta. Tito páni doktoři, u nichž politická vášň byla podněcována ziskuchtivostí, představovali si, že hned v pondělí ráno vtrhnou do nemocenských pokladen, vyházejí, co tam dosud sedělo, a zmocní se všech zisků, které z těchto institucí plynou. Národně sjednocení advokáti byli skutečně sjednoceni, více však touhou, aby byli zbaveni poloviny svých konkurentů, než národním citem. Pan Stříbrný se neostýchal veřejně psát, že příště budou továrny smět zaměstnávat jen ty dělníky, kteří se k němu hlásí. Pan J. O. Novotný,

„Národních listů“, měl za možné, že úředně bude vynuceno na bezbranných a vši pomoci zbavených demokratech, aby ho uznávali za dobrého spisovatele. Pan Cassius, hlavní rýmující bard Národního sjednocení, viděl blížiti se den, kdy konečně bude uznáno, že je lepším básníkem než St. K. Neumann, což se zdá býti toužebným snem jeho života.

Na Václavském náměstí rozkřičel se v neděli jeden muž: „Pane Vonásek, vy si neumíte představit, co zítra přijde!“ Jen ať si ten pan Vonásek zachová svůj blahodárny nedostatek představitivosti. Neboť co ve skutečnosti přineslo pondělí? Náhodný pohled oknem do jednoho ze sekretariátů Národního sjednocení nám ukázal, že se tam dva muži drží za krk a ohnivě sebou cloumají. Jeden z nich patřil k bývalé národní demokracii, druhý k bývalé Lize. Proč se rvali, nevím určitě, ale nepochybně živě diskutovali o přidělu mandátů z druhého skrutinia a o tom, či podíl na ostudě je větší. To by si byl pan Vonásek opravdu nedovedl představit.

Pana J. O. Novotného tedy po neděli nebude nutno uznávat za dobrého spisovatele, po té stránce mohou býti demokratičtí znalci literatury klidni. Nechť snáší statečně tento osud. Vznešenější lidi z jeho strany potkal osud podobný. Nikdo na př. — ani z národních demokratů nikdo — nebude po neděli ochoten uznat p. Hodáče za dobrého politického стратега. Na svých procházkách, k nimž nyní po nějakou dobu bude si vybírat zastrčené uličky, nechť dále pěstuje úvahy o politické taktice a nechť uváží zejména také, nemohla-li by to národní demokracie jednou zkusit také se slušností. Byl by to experiment, který by stál za to. S neslušností to tentokrát zkusila po třetí, a opět se to nepodařilo. Pan dr. Hodáč udělal totéž, co v národní demokracii r. 1926 udělali pp. Sís a Hlaváček, s tím snad rozdílem, že pp. Sís a Hlaváček si otvírali ústa vlastní, kdežto p. Hodáč si přijednal velké huby ještě z tábora Stříbrného. Dr. Kramář, jehož strategický rozmysl také není v pořádku, schválil ochotně podnik p. Hodáče, jako kdysi schválil podnik pp. Sise a Hlaváčka. Oba podniky se pohybovaly na samém kraji fašismu. Pány Sise a Hlaváčka stál neúspěch celou politickou kariéru. Co bude stát asi p. Hodáče?

Jeho neúspěch je nesporně ještě větší. Poněvadž bude nutno dodržet závazky k členům strany p. Stříbrného, vejde tentokrát národní demokracie do sněmovny s devíti až desíti mandáty, což Národní shromáždění ještě nespátřilo. Vskutku geniální to strategie. Velmi úspěšným politickým obchodníkem se za to objevil p. Stříbrný. Nyní, když Gajda kandidoval samostatně a nikoliv ve spojení se Stříbrným, objevilo se, že hlasy, které Liga r. 1929 získala, patřily Gajdovi, nikoliv Stříbrnému. Stříbrný přišel k národním demokratům s prázdným pytle, ale poněvadž se umí dobře nafukovat a poněvadž rozum jeho partnerů není na výši, na níž by měl být, prodal to nic, které přinášel, pp. Kramářovi a Hodáčovi za sedm až osm mandátů. Národní demokracie klesla na daleko nejmenší českou stranu. Porazil ji Stříbrný. Jednak tím, že pro nic za nic z ní vyloodil téměř polovinu jejich mandátů, jednak tím, že jako muž, kterého sněmovna i soud uznaly za podezřelého, odradil od národní de-

mokracie spoustu slušných voličů a zahnal je k občanským stranám jiným. Tím, že p. Hodáč uzavřel pakt se Stříbrným, způsobil sám vítězství živnostníků a Gajdovo. Má nárok na jejich díky. Téměř nepochybné je, že, kdyby národní demokracie kandidovala sama, bez podezřelého muže, byla by získala o pět až o šest mandátů více, které takto se rozplynuly mezi živnostníky, lidovce, agrárníky a fašisty, proto, že i občanské voličstvo odmítalo volit muže, o jehož počestnosti mají nejvyšší instituce pochyby tak vážné. Zdá se, že když p. dr. Hodáč chybí, chybí hodně.

Chyby dra Kramáře ovšem nejsou o nic menší. Po nedělním výsledku můžeme mluvit přímo o záhadné politické netalentovanosti tohoto muže. V revolučním Národním shromáždění měla národní demokracie 46 mandátů, nyní jich bude mít asi deset. To je obraz politické kariéry dra Kramáře v republice. Tušíme také, čím asi jeho politická netalentovanost vzniká: je zaslepen osobními nechutěmi; nepřemýšlí o ničem jiném tolik, jako o tom, jak by se dostal na kobylku prezidentovi a zahraničnímu ministrovi. Špatný to vůdce, který tolik myslí na sebe! Máte-li námitky proti slovu š p a t n ý, podívejte se na výsledky, k nimž to dopracoval. Fakta mluví. Dobrý vůdce by nemohl srazit národní demokracii na počet pouhých desíti mandátů. Politický věhlas Kramářův je v troskách. To je konečně jeho věc. Ale republika je v tak vážné situaci, že musí třeba i drsně žádat, aby p. dr. Kramář přestal otravovat náš veřejný život svými osobními problémy a aby proto, že má někoho nerad, nepodporoval už příště žádné sročení, které se vyskytne.

Srovnejme osud dvou politických vůdců: Kramáře a vůdce živnostníků, p. J. Najmana. Jaká nerovnost byla mezi nimi! Na počátku republiky byl dr. Kramář vůdcem 46 mandátů, p. Najman vůdcem pouze sebe samého. Živnostenských poslanců nebylo. Dr. Kramář vstoupil do politiky bohat, vážen a vzdělán. Všechny dveře mu byly otevřeny. Po převratu byl pokryt slávou a byl jedním z těch, kteří si mohli činit nárok na titul otce národa. V té době p. Najman ještě v pražském předměstí prodával dětem kouzelné obálky. Do těchto voleb šel dr. Kramář s finančními prostředky, s nimiž prostředky živnostníků vůbec nemohou býti srovnávány. Stál za ním průmysl i banky. Měl v rukou mohutný tisk. Tvrdil, že provádí sjednocení celého národa. Pan Najman neměl nic z toho všeho, a tvrdil skromně jen, že za ním jdou živnostníci. Výsledek je pro dra Kramáře otřásající: deset národně demokratických poslanců potká se ve sněmovně se sedmnácti živnostenskými. Který z těchto dvou vůdců zdá se mít více politického talentu? Obávám se, že kapitola „dr. Kramář“ je v politickém životě republiky definitivně uzavřena.

Nikdo to neví lépe než průmysl a banky. Byly ochotny zkusit to s fašisujícím hnutím a s neloyalitou k vládě. Ale už v pondělí poručil dr. Preiss, aby tajná chodba, která vede od Živnostenské banky k vládě, byla uklizena, neboť chystá se jí projít a znovu nabídnout vládě svou loyaltitu. Poněvadž každá vina má mít svůj trest, nesmí se p. dru Preissovi tento obrat podařit ve vši tajnosti: ovšem musí býti jasno, že nastoupil cestu do Canossy. (Dokončení.) F. Peroutka.

poznámky

Po Henleinově úspěchu

Volební výsledky německých stran hrozí naplnit zklamáním všechny, kdož pěstovali myšlenku a praxi českoněmecké spolupráce v koalici. Aktivisté zůstali z valné části na bojišti, jež opanoval ze tří čtvrtin Henlein. Je to bezpříkladné vítězství nacionálního mysticismu. Varovali jsme před ním v „Přítomnosti“, dokud byl ještě čas mu zabránit. Doporučovali jsme řadu politických i hospodářských opatření, která mu měla čelit. Nic z nich nebylo uskutečněno, a výsledek překonal všechny obavy: Henleinovci jsou dnes druhou největší „československou“ stranou . . .

Jak to, že mezi lidem československým a německým je tak příkrý rozdíl v posuzování demokracie a socialismu? Budeme číst o tom v těchto dnech leckterou úvahu, která bude hloubat o ústrojenství národní psychy a o rozdílnostech národní povahy české a německé. Dejme však pozor, abychom se neponorili příliš hluboko do této filosofie a abychom pro přemíru metafysiky nepřehlédli reálných, hmatatelných příčin Henleinova vítězství. Vypočetli jsme je zde všechny už dávno před volbami. Ukázali jsme na bezměrnou bídu pohraničního prstenu, v němž nejprudčeji řádí průmyslová krize. Zjistili jsme, jak lehké bylo za té bídy a za toho zmatení mysli budovati hnutí živé fluidy víry i organizačních prostředků z Němce. Konstatovali jsme, že část vedoucích mužů české strany agrární nese spoluodpovědnost za Henleinův vzrůst, neboť mu přála, jsouc vedena postranní touhou, aby podlomil sílu německé sociální demokracie. Tato vypočetitost měla úspěch. Strašný úspěch. Německá sociální demokracie byla opravdu zredukována na polovičku. Ale s ní také dvě jiné, nesocialistické strany. A také velký kus státního zájmu.

Nemá dnes mnoho smyslu badati o vinnících. Jsou známi, a jejich odpovědnost je zjištěna nade vší pochybnost.

Má však smysl zdůraznit jejich odpovědnost právě v těchto dnech. Henleinovo vítězství byl totiž mohlo mít pro celý náš vnitropolitický vývoj neocenitelný význam, ba dokonce stejnou cenu, jako vítězství československých stran demokratických a socialistických. Tehdy totiž, budou-li z něho pro budoucí politiku agrární strany vyvozena poučení, která jsou v něm obsažena.

Ta poučení jsou dvě:

První, že nelze bezrestně provozovat „demokratičnost na výpověď“, že nelze z důležitých zájmů demokraticko-republikánského zřízení činit předmět stranické plechty, nelze zároveň držet potají palec různým formám fašismů a současně sloužit republice a demokracii. Kéž toto poučení posílí a naplní sebevědomím i průbojností onu většinu mužů v agrární straně, kteří to myslí s obranou demokracie důsledně a vážně!

A druhé: v Henleinově volebním vítězství hrál rozhodující roli průmyslový hřbitov severo- a západočeský, severomoravský a brněnský. Je to velký důvod, aby agrární strana podrobila revisi svou praxi obchodně-politickou, svůj jen a jen zemědělský protekcionism.

Bude-li dbáno těchto poučení v příštím zákonodárném období, může Henleinovo vítězství být oním — poměrně nejlehčím z myslitelných katastrof — otrěsem, jehož je agrární straně třeba, aby mohla se zdarem hrát úlohu, kterou hrát chce: úlohu vůdce ve státě, jehož struktura je v rozhodujících sídlech politické moci i kulturního snažení průmyslová.

Miloš Vaněk.

Jasně smlouvy, dobří přátelé

K čemu nebylo možno dospět v měřítku vnitropolitickém, to jest k slušnému vzájemnému poměru mezi demokratismem a socialismem na jedné straně a komunismem na straně druhé, k tomu se teď dospívá v měřítku mezinárodním. Když přišlo nacionálně socialistické hnutí, bylo každému myslivému člověku jasné, že je to docela nepřirozené, aby se tvář v tvář tomuto společnému nebezpečí svářily socialismus s komunismem. Bylo dále docela jasné, že společnou základnou, na níž se měly oba směry sejít, jest demokracie. Sekce komunistické internacionály tuto prostou politickou pravdu nikdy nepochopily. Následky této nechápavosti jsou známé. Pochopila však sovětská vláda a svým vstupem do Společnosti národů se postavila na onu demokratickou základnu. Zvláštní obranné smlouvy Ruska s Francií a s Československem dovršují tento blahodárný vývoj. Dospíváme konečně s velikým komunistickým státem k jas-

nému a slušnému poměru. Neustupujeme v ničem z vlastních vnitropolitických principů, jako z nich neustupují ani sověty. Respektujeme navzájem svá politická zřízení a spojujeme se v mezinárodní politice k jasné vymezeným cílům. Tak měla už dávno vypadat politika jednotné fronty.

Z. S.

Rozhovor s inteligentním členem Heimatfronty

Najděme si někoho z nich, s kým se dá rozumně promluvit a pohovoříme si s ním v klidu, jako rovný s rovným, jako dva spoluobčané, příslušníci téhož státu. Náš informátor je akademický občan, zběhlý ve slově i písmě, má světový rozhled a vřelé srdce, jež se dovede zanítit pro každou ušlechtilou myšlenku. Bude také hrát značnou roli ve straně. To jest jeho legitimace k tomu, abychom jeho slova mohli bráti vážně a dát se jimi informovat i inspirovat.

„Volební provolání Heimatfronty vyvolalo mnoho zlé krve. Vytýkají se mu dvě věci: že mluví o „Volksentscheiden“, za nímž se tuší skrytý výraz pro plebiscit, a za druhé není v něm ani zmínky o Československu a demokracii. Jaký je váš názor na tuto věc?“

„Pokud dovedu číst v českých novinách a jejich volebních provoláních, také tu nacházím obraty, jakože hlasovacím listkem projeví lid svůj názor, rozhodne o demokracii, upevní pozice státotvorné strany a pod. Každé volby jsou takovými „Volksentscheiden“, nevím, proč by se to zrovna Heimatfrontě mělo vykládat ve zlé. Jistě je vám známo, že Němci si obzvláště libují v květnatých výrazech, a Němci Heimatfronty jsou mladí lidé, kteří holdují romantismu, jež hlavně ti vzdělanější čerpají od slavofila Herdera. Nemyslím, že by bylo taktické cedít slova jako komáry. Nesmíte zapomínat, že nám jde o vyzvednutí nových směrnic. Je to boj mladých proti starým, to jest proti starorakouské generaci a její mentalitě, jenž jako živelné zásadové vzepětí má se projevit lidovým hlasováním.“

„Chcete tím tedy říci, že Heimatfronta je loyální? Prakticky však svou loyaltitu dosud nijak neprojevila.“

„Znáte tu anekdotu o muži a ženě, kteří se prali, když však chtěl do jejich tvře zasáhnout soused, oba mu společně natloukli? Nechci tvrdit, že by poměr Čechů a Němců v tomto státě byl v každém směru také tak ideální, nicméně budu vždy protestovat proti tomu, aby pracovní elán, snaha o pospolitost, smysl pro solidaritu a kritické stanovisko k určitým věcem byly pokládány za neloyálnost. V době, kdy té požadované loyality je tak málo, spočívá po mém soudu loyaltita již v tom, že si říkáme, že je nezbytná, že se musí vybudovat. Ovšem, s naší strany se pohlíží na věc s hlediska vzájemnosti a očekává se loyaltita také s české strany. Nesmíte se na nás dívat jen s hlediska národnostního. Vezměte v úvahu také naše poměry hospodářské a sociální. Máme spoustu nezaměstnaných průmyslových dělníků a poměrně velmi mnoho nevydělávajících inteligentů. Máme doktory a inženýry, kteří žijí s dvěma sty korunami měsíčně, a to jsou ještě obětavé příspěvky jejich šťastnějších druhů. Spojuje nás namnoze tato obětavost, smysl pro solidaritu. Máme v našich řadách 400.000 nezaměstnaných, tolik co celá Francie. Můžete se divit, že s tímto stavem nejsme spokojeni a že se odvažujeme pronášet v té věci demokratickou kritiku? Stejně nespokojeni jsou však i mnozí mladí Češi, kteří jsou podobně postiženi. Máme snahu a dobrou vůli pracovat na změně těchto poměrů a chceme na této změně spolupracovat s vámi, jako rovní s rovnými.“

„To zní skorem jako pod výtoku skrytý „liebesantrag“. Má to snad být přiznání k aktivismu?“

„Máte-li na mysli onen aktivismus, jak se mu běžně rozumí, v onom smyslu, jak se tento pojem vžil pro označování dosa- vadní činnosti, anebo lépe řečeno nečinnosti t. zv. aktivistických politických stran, pak raději řeknu ne. Pod pojmem aktivismu nechceme vyrozumívát pouhé kývání a přitakávání k tomu, co se anonymně řekne, dohodne a rozhodne. Chceme však pěstovat tvůrčí aktivismus v tom smyslu, že si přejeme smět nazývat svůj kraj svou rodnou zemí a ve státě, kter ý je t a k e n a š í m s t á t e m, t ě ž s p o l u r o z h o d o v a t .“

Náš aktivismus vyvěrá ze zřetele na nynější novou situaci a její požadavky. Chceme se odpoutat od politického negativismu z rakouské éry, nechceme také pěstovat stranický aktivismus, jak se na německé straně dělo dosud, nýbrž vycházíme ze stanoviska, že rozlišnost jednotlivých skupin a jejich zájmů nesmí vésti k boji, nýbrž ke kladné a tvůrčí soutěži-

vosti a vždy se zřetelem k celku. Jde o aktivismus nikoli zájmových skupin, nýbrž celého lidu a jde také o spolupráci českého člověka s německým člověkem a nikoli jednoho stranického funkcionáře s druhým. A to je možné jen tehdy, převzeme-li stát funkci regulátora a tak způsobí, aby politika nebyla jen stranickopolitickou, nýbrž státně politickou.

Dnes se obecně zapomíná, že v našem státě by již nemusilo být věnováno tolik zřetele k funkci hlídaci jako spíše rozvíjející. Politický a hospodářský majetek není dnes ani tolik ohrožen jako zanedbán. Pouze zajišťovat je málo, je potřeba zároveň rozvíjet a zhodnocovat to, co je nyní našim vlastnictvím. Vždyť kvalita člověka spočívá především v jeho tvůrčí práci a iniciativě a nikoli v pouhém hlídání. Je tomu asi tak jako na statku, kde starý majitel věnuje všechnu péči stavění plotů a zdi kolem svých polí, kdežto jeho syn usiluje o zhodnocení půdy, při čemž vysoké zdi otcovy mu jen překážejí. Jde mu především o tvořivost a rozmach.

Mluví se ve vašem tisku velmi mnoho o rozpuštění Heimatfronty. Oni politické však, kteří se postavili proti tomu, prozradili jen dobrý státnický smysl, když se nedali strhnout zbytečnou panikou. Uvažte jen toto: Kdykoli byly zakázány naše schůze v některém místě, mělo to za následek hromadné přistupování k Heimatfrontě. Zároveň, jenž se počíval jako krivda, byli jen získáni i ti nejvzácnější. Německá mladá generace nebojí se dnes zákroků. Je rozhodná, protože nemůže už více ztratit. Chceme pěstovat aktivismus, ale nikoli takový, jakým se honosí doposud naši aktivističtí dědouškové, nýbrž skutečně aktivní, tvořivý, čínorodý, z plného vědomí odpovědnosti vyvěrající aktivismus.“

„To by tedy znamenalo, že stojíte na půdě demokracie. Vaše počínání jeví však některé nedemokratické sklony. Zdá se, jako kdybyste byli okouzleni principem vůdcovství.“

„Ani demokracie nepopírá vůdcovství, ba naopak, volá po něm. Stojíme za demokracií, musíte nám však dovolit vidět pravou demokracii v něčem významnějším a závažnějším, než v pouhém stranictví. Pod dojmem vůdce nevyrozumíváme nějakého anonymního komandanta, nýbrž jedince, majícího autoritu a uvědomujícího si plně svou odpovědnost. Jsme proti každé anonymitě, proti skrývání se činitelů za stranu. Náš společný prezident T. G. Masaryk správně hodnotí smysl demokracie, leč v běžné praxi pokládá za odpůrce demokracie každého, kdo není ochoten sklonit hlavu před stranickou rozbujeleostí a uplatňováním jejich partikulárních zájmů. Máme však o té věci poněkud vyšší mínění. Náš zřetel se neupíná ke straně a jejím zájmům, nýbrž k zájmům státu.“

Po mém rozumu nemůže se demokracie vyčerpávat pouhou možností volit a pak už mlčet. Demokracie má mít stálou každodenní možnost také kontrolovat. Podle Masaryka má se v demokracii nikoli vládnout, nýbrž spravovat. A správa předpokládá přísnou kontrolu těch, kdo mají nejen právo, ale i povinnost být podřízeni na této správě, rozhodování i odpovědnosti. Čím více práv, tím více odpovědnosti. V praxi uplatňujeme princip demokracie tak, že požadujeme od každého odpovědného činitele výčet o jeho činnosti a že trváme nekompromisně na tom, aby nesl odpovědnost za svou činnost podle zásady: Jednej jak za nejlepší uznáš, ale buď připraven kdykoli skládati účty ze svého konání. Náš postulat nechce však být pouze teorií, uvádíme jej ihned v život a to, co jsem uvedl, požadujeme především od svých lidí. Každý náš poslanec, jako vůbec každý funkcionář stojí pod přísnou kontrolou, musí se zavázat, že bude podávat výčet o svých příjmech. Jeho župa ponechává si pak právo sankci.“

„Povězte mi však, jak chcete sloučit uplatnění demokracie s pojmem totality, jenž se zračí v některých vašich psaných i mluvených projevech?“

„Stranickopolitickou totalitu vůbec neuznáváme. Nám jde především o totalitu dobré vůle. V tomto pojetí lze ji velmi dobře sloučit s rozšířeným anebo lépe řečeno správným pojetím demokracie. Dosud se uplatňoval vždy pouze souhrn lidí. Proč by se napříště nemohl uplatňovat souhrn jejich dobré vůle? Demokratická volba plus kontrola plus vědomí odpovědnosti plus smysl pro lidskou solidaritu plus loyálnost nezřikající se kritiky může dáti dohromady jakousi státně etickou totalitu, jež i s nejpřísnějším pojetím demokracie tvoří souladnou syntesu. Tak jako se rozhodují pro lékaře, advokáta, zpovědníka mohou se rozhodnouti i pro zatímního správce společných věcí veřejných, věnovat mu svou dočasnou plnou důvěru a sčítat mu svůj i společný osud.“

„To, co říkáte, je velmi ideální; já však nechci polemizovat, nýbrž dožadují se infor-

mací. Rád bych jen věděl, jak chcete do toho vsunout ještě stavovský princip, jenž, jak se domnívám, rovněž probleskuje vašimi projevy.“

„Dovolte, abych vám to nejdříve naznačil obrazně. Potřebuje-li obec postavit novou lávku, není k tomu potřebí politické rozprávký. Srovnání výmoří v polní cestě lze stanovit bez přikládání měřítka nějaké světoborné politické ideologie. To jsou prostě zájmy určitého celku, kolektiva, anebo, mutatis mutandis, stavu. Řeknu to ještě konkrétněji: jedna politická strana bojí se dát svůj souhlas k provedení rozsáhlé osidlovací akce, která by zřejmě velice prospěla a po níž tisíce nezaměstnaných toužebně volá, jen proto, že by skutečným tímto akce získala jiná politická strana řadu nových stoupenců. Nám však nejde o to, vyvyšovat jeden stav na úkor druhého, ani je štvát proti sobě, ale přimět všechny stavy k spolupráci.“

Jednu z možností, jak toho dosíci, vidíme v doplnění parlamentu druhou komorou, jen z nedostatku lepšího označení řeknu stavovskou, která by měla jednak iniciativu a jednak by si udržovala svůj vliv ve smyslu obecně hospodářské prospěšnosti přihlížející k tomu, aby z věci celostátního anebo úsekového hospodářského zájmu se nedělalo jednostranné politikum. Je chyba, že se v určitých pojmu, jako zrovna z myšlenky stavovství dělá strašák, při čemž se zpravidla generalisuje. Je však stavovství a stavovství. Naše pojetí, pojetí, jež je míněno v rámci ústavy a demokracie, pokusil jsem se vám v uvedeném stručně a názorně podat. Doufám, že k vaší spokojenosti.“

„Zajisté. Tím však nechci říci, že tyto názory bezvýhradně připouštím. Opakuji, že nechci polemizovat.“

„Chápu. Dovolte mi při této příležitosti zase s mé strany podotknouti, že vám tu vykládám pouze své rozmyšlenky a nestavím se snad jako oficiální mluvčí Heimatfronty. Upozorňuji, že bychom z toho mohli mít oba nepříjemnosti.“

„To nemyslím. Spíše by mne zajímalo vědět, jestli to, co jste dnes pověděl mně, říkáte také tak svým stoupencům?“

„Samozřejmě. Pochopitelně, že forma je odlišná. Jeť přece více tvrdých a rozhodujících sil, které hnutí formují, ale jádro je stejné. Hnutí je ve vývinu, program roste tím, jak se provádí, krystalisace jednotlivých jevů děje se přeměnou teorie v praxi. A pak — mluvíme k těžce zkušným soukmenovcům, domáhajícím se svých práv a své plné, oprávněné rovnoprávnosti ve všech směrech. Dlužno také vzít v úvahu, že Heimatfronta mává praporem mládí, a tudíž používá tomuto programu odpovídajících obrátů myšlenkových i slovních, kterým tak těžko rozumějí naši i vaši starší pánové, libující si ve starých, vyježděných cestách. Stáří je zajištěno, mládí má jistě jen svou nejistotu, myslí tudíž jinak. Jsem přesvědčen, že vaše mládež by si s naší brzy porozuměla, pochopila by naše bolesti, které v mnohém jsou i jejich bolestmi a snaže by našla cestičku k dorozumění a spolupráci. A o to jde především.“

„O tom nepochybuji. Avšak tato cestička k dorozumění musí být i na vaší straně učiňena přístupnou. Vidíte, že máme dobrou snahu slyšet i váš názor, vaše vyjádření, očekáváme, že v odvetu pokusíte se podobným způsobem zaznamenati odezvu z řad vašich.“

E. Maška.

Ašský pangermanismus

O pravé podstatě Henleinova hnutí nemá naše veřejnost posud dost jasných představ. Snad jí proto pomůže k ujasnění článek Waltera Branda, „Die Idee des sudetendeutschen Stammes“, v prvním sešitě časopisu „Volk und Führung“, který začal vycházet v Praze.

Kdo je Walter Brand? Jeden z ideologů hnutí, redaktor týdeníku „Rundschau“, jehož vydavatelem je sám Konrad Henlein, a šéf tiskové kanceláře strany. Tedy osoba zajisté dost významná, aby se z jejich projevů daly vyvozovat závěry o ideové podstatě hnutí. Jak se ukazuje v Brandově článku, je ta podstata čistě pangermánská. Brand tam vysvětluje, jak členové jeho kroužku původně došli k pojmu „sudetoněmeckého kmene“, jak se tomuto novému pojmu s počátkem špatně rozumělo, a co ten pojem vlastně znamená. Nesmí prý se mu rozumět tak, že by sudetští Němci byli nějaký samostatný národ. Jsou prý naopak jenom částí jednotného Německva. Slovo „kmen“ nebere Brand ve smyslu rasovém, nýbrž spíš ve smyslu politickém. To společné německví je vyšší, metafyzická jednota, jakýsi „duch“, a jednotlivé německé kmény jsou jeho projevy.

Jakmile takový kmen duchovně odpadne od té vyšší jednoty, znamená to jeho konec. Vadne a hyne. Na pangermánskou podstatu této ideologie ukazuje to, že Brand považuje za takové odpadlé a vadnoucí kmeny Burgundsko, Flandry, Holandsko, jižní Tyroly. Německé Švýcarsy jsou prý těžce ohroženy, ale zatím ještě ne ztraceny.

Nesmí nás mýlit, že Brand to vyšší německé společenství vykládá ve smyslu kulturním. Je zajisté dost příznačné, že tu mluví o kulturním společenství jeden z vůdců hnutí čistě politického. To samo stačí, aby nás poučilo o pravé povaze této kulturní vzájemnosti. K tomu dlužno ještě přičísti fakt, že ani Brand ani ostatní heinlenovci se nesnaží odlišit se nějak od dnešní německé kultury. Nikdo ještě od nich neslyšel, že by jediným slovem odmítli hitlerovskou ideologii. Kdo mlčí, souhlasí, praví staré přísloví. Máme tedy plně právo soudit, že Brand si pod slovy „německá kultura“ představuje dnešní říšskoněmeckou kulturu rasistickou, pangermánskou.

Za zmínku stojí také jeho poznámka o aktivismu československých Němců. Důtklivě upozorňuje na to, že slovo „aktivismus“ má u heinlenovců jiný význam než na příklad u Spiny. Češi prý si ještě dost neuvědomili, že mezi starým a novým aktivismem je „více než jeden veliký rozdíl“. Nový, heinlenovský aktivismus prý se zakládá na „nové politické vůli“ mládeže. V čem tato nová vůle záleží, vyplývá z toho, co Brand říká o cíli sudetoněmecké politiky. Je to starý Heinleinův cíl: sjednotit sudetské Němce pod jedním politickým vedením, aby měli ve státě velkou politickou váhu a aby si tak vynutili — co? To nám zatím nebylo řečeno, a neříká to ani Brand. Domněnkám a fantasiím nejširším a nejdivočejším je necháno volné pole.

Z. S.

III. mezinárodní fotografický salon

„Účelem salonu jest soustřediti fotografické obrazy umělecky hodnotné a bezvadně technicky zpracované a podati československé veřejnosti přehled současné světové fotografické tvorby“. Tak zval k účasti pořadatel salonu Svaz čl. klubů fotografů amatérů fotografický svět, a nepřekvapuje proto, že pražský salon se stal dostaveníčkem oné mezinárodní fotografické společnosti, obesílající a vyplňující výstavní prostory všech salonů, jež mají za úkol ukazovati veřejnosti „umělecky hodnotné fotografické obrazy“.

Mezinárodní fotografické salony tak jak jsou pořádány a organizovány jsou vhodnou příležitostí k uplatnění osobního koníčka jednotlivců po celá desetiletí plnicích sítě mezinárodních fotografických salonů. Organizovaná umělecká fotografie stala se během let útočištěm jednotlivců, kteří dříve tvořili kádry amatérských malířských spolků a společků. To je základ fotografických mezinárodních salonů; proto nejsou obesílány fotografy, kteří pohlížejí na fotografii jako na prostředek nanejvýš účelný, rozumný a praktický a dávají fotografii jiný smysl, než je poslání „tvorby“ a dělání obrazů, „jejichž cena nad jiné vyniká“.

Tím vším si vysvětlíme ráz takového fotografického mezinárodního salonu, jako byl i salon pražský, umístěný ve výstavních síních Mánesa. Nebylo v něm fotografie, fotografie prostě a jednoduché v pojetí, v myšlence, ale byl přehlídkou oné pověstné fotografické estetiky, jež se jmenuje honosně pictorialismus a jež ve fotografii znamená tendenci uměleckou, ale ve skutečnosti je to zcela obyčejná šablona, podle níž se dělají fotografické obrazy v celém světě. Tento fotografický pictorialismus je doznívání dob, kdy profesionální fotografii vedli malíři, ponejvíce bývalí ilustrátoři, kdy fotografie znamenala pro fotografa nevýslovně technicky těžký problém a kdy byla vázána vznikem na dlouhou expozici a opravdově těžký způsob pracovní. Ale dnes, kdy je po stránce technické tak dokonalou a kdy zhotovení snímku je prací tak jednoduchou, je nepochopitelné, že právě na fotografických salonech se schází tak konservativní svět, který se s nelibostí odvrací od současného světa a žije ve světě svém vlastním, ve světě výtvarnické koncepce a výtvarnického pojetí. Svět mezinárodních fotografických salonů je svět sám pro sebe, který se ještě odvažuje vystavovati fotografická abstrakta a docela i eroticky zanicenou Helenu Trojskou a nebo Elán, nahou to klečící ženu a zvrácenou nazad, ač při tom je zřejmo i nefotografickému laiku, že o elán se vlastně nemůže jednat, nýbrž naopak o velmi dlouhou a mučivou přípravu k zhotovení nerozumné fotografie.

Kromě nahých žen fotografuje obesílatelský svět fotografických salonů s oblibou zamrzlé potůčky, ojíněné větévky, dělá rád všelijaké grotesky, symboly, anonymní krajiny, bojí se konkrétního a dokumentárního námětu a i názvu a snaží se stůj co stůj buditi zdání umění a vzornosti. Dává foto-

grafii veliké cíle, pobádá ji k umění a skutečnost mu uniká a s ní i fotografická účelnost. Salonový svět nedbá o fotografii, je mu lhostejno její použití, přehlízí současnou reklamu, požadavky tisku, nepovažuje fotografii za informativní prostředek a dokument. To vše těmto salonovým fotografiím je nevítkáno a řeckně upřímně, že by tento svět považoval přímo za bagatelisaci fotografie.

Salon neposkytl veřejnosti poučení; jeho fotografie nemluví, neinformovaly. Pokoušely se „buditi povity krásna“ a v tom je tragika tohoto jistě pracně a namáhavě dělaného lidského počínání.

Nás zajímá, že tento osud stíhá, až na několik výjimek, i expozici československou, která na štěstí není úplnou, neboť v ní postrádáme právě ta jména, jež znamenají účelnost, což znamená ve fotografii službu veřejnosti.

Zajímavé pro československou fotografii mluví čísla. Na salon došlo celkem 1926 obrazů od 535 autorů, z čehož bylo 720 obrazů od 186 autorů československých, čili 1206 obrazů bylo od 349 autorů zahraničních. Jury vybrala celkem 460 obrazů od 329 autorů, z čehož bylo 115 obrazů od 97 autorů domácích. Vystavovalo tedy 232 cizích autorů 345 obrazů. To znamená v procentech, že před jurováním bylo 43% obrazů československých a 57% obrazů cizích, kdežto po jurování bylo vystaveno 75% obrazů cizích a jen 25% obrazů československých. To je ovšem neradostný fakt již proto, že se z největší části domácí expozice účastnili fotografové amatéři organizovaní. To zjištění ukazuje jak výchova i po stránce ryze formální a i po stránce fotografické vůbec, potřebuje u nás základní změnu názoru na poslání fotografie a tím i změnu výchovné metody. To je poznání III. mezinárodního pražského fotografického salonu.

Jiří Jeníček.

politika

Rudolf Procházka:

Jak Evropa hledá bezpečnost

Na východě či na západ? Na pevnině či na moři?

Adolf Hitler nepřicházel k vládě jako nepopsaný list papíru. Postaral se svou knihou konfesí „Mein Kampf“ dokonale o to, abychom věděli, co chce. A třebaže se leckterí chtěli utěšovat, že to bude jinak vypadat ve státnické odpovědnosti než z tribuny demagoga, musili si i ti záhy přiznat, že zde nemáme co činit s pouličním agitátorem, nýbrž s fanatikem velkého slohu, který sice dovede z taktických důvodů tu a tam ustoupit a hlavně dovede čekat, poněvadž počítá na desetiletí — ale ve věci samé se nemění a od základních směrnic se neodchýlí ani o krok. Nuže, z „Mein Kampfu“ se může do dneška každý přesvědčit, neboť nebyla z něho odvolána přes mnohé sliby dosud ani řádka, že Německo sice nemá co pohledávat na západě, poněvadž tam jsou staré, přežralé země, ale že se bude rozpínat na východ a na jihovýchod, kde jsou země mladé, nevyspělé a namnoze volné, přístupné německé práci a kapitálu, kde také již jsou velké německé menšiny. Zde je místo pro rozpětí a vládnutí, ať přímé či nepřímé, ať anexe či proslulá „pénétration pacifique“. Při tom zejména nemohlo býti pochybnosti, že spojení „obou německých států“, Anschluss Rakouska na Německo, je součástí základního programu Třetí říše. Pro historika bude vždy záhadou, jak Mussolini se mohl o tom klamat, a jak celá fašistická žurnalistika mohla po léta sympatisovat s hnutím Hitlerovým a přát si jeho vítězství v Německu.

S počátku každý ještě se setrvačnosti se domníval, že expanse k východu projeví se nejdříve nápirem na polský koridor, poněvadž to se pokládalo za místo nej-

slabšího odporu. Němci od podpisu míru versailleského právě proti tomuto „roztrhání říše“ nejhrošlivěji protestovali, a kde kdo se také domníval, že toho skutečně nemohou snést. I Polsko samo v první chvíli neslilo svou posádku na gdanské Westerplatte. Ale to bylo psychologicky docela chybně myšleno. Tak zvaný koridor byl místem nejlabšího odporu proti Němcům, pokud pomýšleli na revisi míru versailleského. Ale revisionismus jako právní proces je zbraň slabých, dobrý tak pro Maďarsko. Hitler míní pracovat jinými metodami. Žádné petice a návrhy u Společnosti národů: ukázat sílu a po případě, za vhodné příležitosti, jí i použít. K tomu účelu potřeboval dvoji: 1. výzbroj morální i materiální, udělat z Německa jeden ozbrojený tábor, jeden ocelový sval, zejména z mládeže; 2. spojení. Hitler není slepý fanatik. Takoví nejsou nebezpeční. Hitler však vidí dobře svůj cíl před sebou a vidí, což je stejně důležité, i prostředky, jimiž lze ho dosáhnouti. Uvědomuje si velmi dobře, že vilémovské Německo ztroskotalo na své výpravě za světovládou, poněvadž si nezajistilo předem dostatečně svou evropskou situaci, poněvadž právě naopak před tím rozbilo velkolepé dílo Bismarkovo.

Hitler chápe znamenitě, že není možno honit dva zajíce najednou: převahu na kontinentě a panství námořní. A volí velmi určitě: kontinent, ne moře. Anglii musíme mít na své straně, nebo aspoň v neutralitě. Francii musíme zničit, poněvadž nám stojí v cestě a nechce dovolit, abychom se zdvihli. To bylo ovšem psáno v době zoufalého zápasu v Porurí, ale na věci se tím zas nemění nic. Francie má být zničena proto, že drží Německo při zemi a že mu překáží. Kdyby chtěla Německo pustit nahoru a do širých rovin východních, vzal by ji na milost. Když časem se zdá, že Francie povoluje, jako na př. posledně v boji o Sársko, je Hitler k ní přívětivější a byl by ochoten za jistých podmínek své ošklivé místo z „Mein Kampf“ vyškrtnout. Ale ty podmínky? To je prostě likvidace ve střední a východní Evropě, opuštění Malé dohody, ignorování Ruska. Jak patrně, karty jsou na stole, a nikdo si nemůže stěžovat, že by Hitler svět klamal nebo své záměry maskoval. Vše se děje s nejbrutálnější otevřeností. Časy stresemannovského „finessieren“ jsou dávno ty tam.

Jak postupoval Hitler.

Hitlerovské Německo začalo podle toho také nejprve s dobýváním rovnoprávnosti, lépe řečeno rovnocennosti ve zbrojení a nezdržovalo se již dlouho ani naléháním na odzbrojení ostatních; prozradilo rychle, že mu jde o ozbrojení vlastní. Je tomu právě dva roky, co musil americký prezident téměř osobní intervencí zadržovat Hitlerův úmysl spustit všeobecné zbrojení. Nebylo to ostatně na dlouho. V říjnu 1933 opustil odzbrojovací konferenci i Společnost národů samotnou, což znamenalo vypovězení války smlouvám, už ne pouhou sabotáž, nýbrž vzdor a výzvu: dělejte si, co chcete! Současně ovšem adresoval Hitler rozhlasovou nabídku všem, která obsahovala mír na výpověď a podmíněčně. Německo chce sjednat mír — na výpověď a podmíněčně. Německo chce sjednat pakty se všemi sousedy se závazkem neútočení na deset let — výhradně mezi dvěma, což znamenalo prakticky: dejte mi prozatím pokoj, já vám jej dám také — pokud se mi to hodí a jak budu chtít a komu potom budu chtít. Podařilo se mu opravdu na čas

svět zaskočit a zmást. Společnost národů a velmoci, zastoupené v její Radě a podepsané na mírových smlouvách, které mají povinnost hájití mezinárodní závazky a řád, chápaly, že přestala doba slov, ale nevěděly, jakých činů se chopit, resp. nechtěly se chopit těch, o nichž věděly, že by byly nutné a jediné by měly účinek.

Preventivní válka.

Představa války preventivní ovládala nějaký čas mysl. V generálních štábech mysli se na ni už dříve, ale bez těžké provokace se strany Německa nebylo lze pohnout pokojné národy, aby se do války vrhly, a sami odpovědní státníci nepokládali to ani psychologicky za možné, ani historicky za omluvitelné. Ani protiženevské gesto Hitlerovo samo nestačilo vzburcovat Evropu. Zejména Anglie a Itálie nebyly pro trestné sankce ve věci, v níž meritorně tak dlouho Německo přímo podporovaly: Němci demonstrují a budou nyní zbrojit otevřeně — ale nedalo se to čekat? Co dělat?

Zkouší se pakt čtyř velmocí.

Zatím na druhé straně Polsko přímo šlo na výzvu Hitlerovu a začalo v obecném zmatku a bezradnosti starati se o sebe. To byl kritický okamžik poválečného vývoje, který hrozil státi se zase v plném slova smyslu předválečným. Polsko mělo ke svému malému soukromému vyrovnání s Německem ovšem pádné vlastní důvody, zejména právě ten, že mu za jeho „koridor“ v Evropě nikdo neručil a že právě před nedávnem Mussolini v návrhu paktu čtyř chtěl jej dáti Německu jako tučné sousto na uklidnění jeho hladu.

Pakt čtyř, to byla už také taková pobídka: vraťme se prostě k předválečným osvědčeným metodám mocenské politiky a koncertu největších, nechme neživotný idealismus americké proveniencie a ženevskou Společnost, toto svobodné rejdiště malých národů a demokraticko-pacifistických agitátorů. — Jak patrně, nebyl Hitler sám a přicházel do situace politicky a psychologicky v Evropě již značně připravené, nehledíc ani k ranám, které Společnosti národů a myšlenice kázně a řádu mezinárodního vůbec zasadilo už Japonsko a zasazovala i Jižní Amerika. V této krizi zachránila mír a nové konstruktivní možnosti, jež právě spějí k realizaci, jen neschopnost proti mírové a protiženevské fronty dospět k zájmové shodě, nebo aspoň k nějakému věcnému vyrovnání. Mezi Německem, Itálií a Polskem byla shoda v citění a metodě, chuť a vůle k moci, ale předměty tohoto bujarého úsilí, jemuž právní nebo dokonce altruistické ohledy byly cizí a nepříjemné, si přímo odporovaly.

Rozchod Německa s Itálií.

S praskotem a sršením jisker se tento náraz vůlí ukázal zejména po improvizovaném „záletu“ kancléřově k Duce mu do Benátek v červnu 1934. Zde se Mussolini konečně dověděl, že Hitler neupustí od Rakouska. Chtěl Němce sytit na východě, ale Poláci mu vlastně mistrně vrátili míček, když na rozhraní let 1933 a 1934 si sjednali s Němci desetileté příměří pro své pohraničí — za cenu desinteresementu na Rakousku. Poláci tu úmyslně přesunuli německou expansi na jih a jihovýchod, využívající všenněmeckého citění a přímo rakušanství Hitlerova na rozdíl od pruské tra-

díce dosavadních držitelů moci v Německu. Mussolini octl se nyní tváří v tvář smutné skutečnosti, že mu jeho milý žák přerostl přes hlavu. Je v tom konfliktu cosi tragického. Dva nacionalismy, spojené nenávistí proti internacionalismu, shledávají ve svých nejvlastnějších a nevyhnutelných tendencích důvod ke srážce: musí si býti nepřáteli! Za pár týdnů, když rakouští hakenkrajceři vyrazili ke svému smělému a málem úspěšnému podniku, objevili se na Brenneru Italové, připravení k válce s Němci. Co dělat v takové situaci? Nic jiného, než sblížit se s Francií, sblížit se s těmi, kteří mají zájmy společné. A tím paradox vrcholí. Národy, ideologicky si cizí, ba protichůdné, lišící se dosud příkře v otázkách politického i hospodářského společenského řádu, jsou nuceny se spojit, poněvadž jejich reální zájmy se shodují, poněvadž se cítí ohroženy společným nebezpečím a musí hájit stejné posice.

O hrožení se sblíží.

Důsledek německé ofensivy proti odzbrojovací konferenci a Společnosti národů, a přesněji přímo důsledek úspěchu této ofensivy je tedy dvojitý: Německo získává Polsko — aspoň jeho neutralitu — a může proto beztravně zbrojit. Sankce, to jest vlastně válka preventivní — vzhledem k morální a už i materiálně značně pokročilé výzbroji — jeví se nemožné. Německá izolace není úplná a je tu dokonce vyhlídka — po uskutečnění Anschlussu — na společnou výbojnou politiku polsko-německou ve střední i východní Evropě. Ale právě proto tato nová síla a tyto nové směry expanse Německa vyvolávají nutně reakci. Itálie sblízuje se s Francií a Malou dohodou na hájení Rakouska. Anglie sblízuje se s Francií na omezení německého zbrojení. Rusko sblízuje se rovněž s Francií, aby se chránilo proti plánům na kolonizaci Pobaltí a Ukrajiny. Fašistická Itálie, komunistické Rusko, republikánsko-monarchistická Malá dohoda, demokraticko-pacifistická Anglie, liberálně-buržoasní Francie, jejíž nacionalismus vykazuje silný vliv vojenského myšlení a generality, musí se spojit pod diktátem německé hrozby — a nakonec zaváhá i Polsko zůstat trvale a nápadně po boku Německa, všem podezřelého, všemi hlídaného.

Laval sjednává na počátku roku dohodu s Mussolinim (7. ledna 1935 v Římě) nejen o vyrovnání italských nároků koloniálních ve střední a východní Africe, nýbrž i o společné politice středoevropské, která ovšem předpokládá, aby také dvanáct států samy, uváděné běžně pod titulem klientely francouzské nebo italské, se dorozuměly. Poněvadž ono označení neplatí právě doslova ani o Rakousku a Maďarsku, tím méně o jednotné moci Malé dohody, není to tak snadné. Zde se zase staví jednotlivé národní zájmy proti sobě. Pešť snaží se udržet aspoň minimum svých nadějí, chce si rezervovat budoucnost, italská diplomacie má za úkol přivést ji k rozumu. Poněvadž je tu zřejmá hierarchie zájmová, zájmy vyšší a nižší, zájmy větší a většího počtu proti zájmům ojedinelým a slabým (rakouský legitimismus, maďarský revisionismus), není pochyby, že se vyrovnání podaří na nízké procento. V únoru sjednávají Francouzové a Angličané společný program bezpečnosti a odzbrojení (prohlášení ze dne 3. února 1935), kterým se Německu nabízí obecná, rovnoprávná dohoda, omezující zbrojení i politic-

kou zvůli jednotlivých států na místo dosud platných ustanovení mírové smlouvy.

Německo, jemuž už žádná koncese ve zbrojení nestačí, které si nepřeje rovnosti, nýbrž chce volnost a ovšem právě proto také se nemíní vázat žádným paktem o vzájemné pomoci ať na východě nebo ve střední Evropě, odmítá a prohlašuje si samo obecnou brannou povinnost a pořizuje si velkou armádu vzdušnou a loďstvo a ohlašuje dokonce i stavbu ponorek. Polsko, které mu již pomohlo ve zbrojení, pomáhá mu znovu tím, že odmítá rovněž východní pakt a neprotestuje proti porušení páté části mírové smlouvy versailleské. Angličani přesvědčují se cestou Simonovou a Edenovou o vlastních cílech Hitlerových (první etapy) a také o stanovisku sovětském, varšavském a pražském.

Na konferenci ve Strese

vzniká pak již nová srdečná dohoda tří, která podává Berlínu jistý druh ultimata. Sir John Simon ptá se přímo z konference, jak se míní Německo zachovat k obranným (přirozeně proti němu) smlouvám jednotlivých států? Bude reagovat bojovně či chce přece jen nějak svým způsobem přispět k uklidnění světa? Němci neodvažují se spálit poslední mosty. Baron Neurath prohlašuje, že Německo nebude dvoustranné defenzivní smlouvy považovat za casus belli a precisuje své stanovisko (naznačené již v rozmluvách Hitlerových se Simonem a Edenem) v ten smysl, že Německo je ochotno sjednat obecný východní pakt, omezí-li se na závazky neútočení, nepodporování útoku a porady všech účastníků. To znamená kapitulaci, ale přece jen už uznání, že na výboj nelze pomýšlet vzhledem k dokonalé organizační odporu.

Smlouvy s Ruskem.

V zápětí dochází ku dvěma takovým dvoustranným defenzivním smlouvám, franko-ruské a československo-ruské, které neznamenaají pouhé alianční svazky, nestavějí sílu proti síle a blok proti bloku, nýbrž zachraňují a posilují znovu princip kázně a řádu v Evropě, myšlenku, cíl, práci a organizaci Společnosti národů. To je právě to největší a nejslibnější na výsledcích obranné politiky proti hrozbě hitlerismu: že se podařilo nejen čeliti jí a omeziti ji náležitými mocenskými prostředky, nýbrž že se při tom podařilo překaziti i útok, nevedený ostatně jen a teprve z Berlína, na Ženevu a pokus uplatnit znovu tendence a metody mocenské anarchie v Evropě. Neboť třebaže se zde scházejí myšlenkově nejrůzněji orientované prvky, vítězí úhrnem ideologie ženevská. Jen v té mohou totiž nalézt vyrovnání spojenci tak různorodí, jen na půdě Společnosti národů se mohou všechny tyto státy sejít: Francie, Rusko, Itálie, Anglie, Malá dohoda, Polsko — a konečně i Německo. Nesmíme si tajit, že komunistický Svaz sovětů také není a priori nakloněn Ženevě a nevěří v její ideje ani metody. Dalo to dost práce, než uznal, že musí vstoupit — a musí se dostat — do Společnosti národů (ministr Beneš by mohl o tom něco vypravovat), a nyní zas Laval měl mnoho práce, než mu dokázal, že pakt o vzájemné pomoci musí se držet v rámci Úmluvy a zakládat na jejím článku šestnáctém. Sovětský komisař, jak ho učí dějinný materialismus, nevěří ničemu než pouhé síle, a pohlíží

tudíž i na ženevskou „žvanírnu“ a na všechny ty „pacifické pastory a baby“ s jistým cynismem. Se „žraloky kapitalistických států“ nedá se jednat jinak, než zase ostrými zuby.

Proto bylo v celém jednání o franko-ruský pakt nejlepší porozumění právě mezi lidovými komisari a francouzskými generálštábníky, mezi sovětským vyslancem Potěmkinem a katolicko-vojenským novinářem Pertinaxem.

Obtíže protičeské fronty.

Ale zde nejde o to, uvěří-li všichni hned v církev ženevskou. Jisto je, že bez ní se nedá společně pracovat. Francie může s Ruskem sjednat alianci na boj a odboj — ale nemůže ji pak zároveň sjednat také s Polskem, Itálií, Jugoslavií a Anglií. Zde jsou jisté věci, které se vylučují. A Francie a věc míru potřebuje tyto všechny! Potřebuje nakonec právě i Němce samotné, kteří musejí uznat, že se nelze bít — nechtějí-li zase naletět hlavou na zeď — že nutno jednat, vyjednávat, přizpůsobovat se, podrobovat se mezinárodní kázní, přijímat její řád. Neboť nejde jen o to, opatřit si dočasnou, třeba zdrcující převahu jednoho bloku nad druhým, nejde také o to, vyhrát válku, kterou bychom sami musili hned spustit, nýbrž o to, zajišťovat si klidný vývoj a bezpečnost do budoucnosti. Co by nám to bylo platno spojit se s Rusy, kdybychom tím nahnali Poláky přímo do táboru německého? Nebo spojit se s Itálií a ztratit Jihoslovany? Sjednat automatickou pomoc proti Německu a narazit na britskou záruku locarnskou, na rýnský pakt?

Ženeva je pomalá a vede ke kompromisům, ale není pochyby, že všechny státy, zde zastoupené, a to je ohromná přesila, přejí si míru a jsou odhodlány jej bránit, je třeba dát jim jen vhodnou příležitost a prostředky k tomu. Je třeba doplnit obecnou organizaci a zásadní pakt pakty regionálními, jež sdruží státy, mající bezprostřední zájem na té které oblasti a tudíž také ochotně angažovat se do důsledků v konkrétních případech. Toto svrchovaně významné dobudování organizace a aparátu Společnosti národů přináší nám právě aktuální stadium mezinárodní politiky. Podaří-li se nyní přivést jednání k dobrému konci, což s energickou podporou Anglie, k níž se konečně odhodlala, jeví se rozhodně pravděpodobné, bude možno nejen spoléhat na periodu světového klidu a nové prosperity, nýbrž mít i blahé vědomí určitého pokroku v organizaci lidské společnosti, který se již neztratí.

literatura a umění

Otto Rádl:

Konec revue

V divadle se zase naslouchá.

Konec nejcharakterističtější pražské mladé scény, „Osvobozeného divadla“, jehož řízení přešlo z rukou svého zakladatele Jiřího Frejky postupně na Jindřicha Honzla a konečně na Jiřího Voskovce a Jana Wericha, je koncem jedné kapitoly „avantgardního divadelnictví“ naší generace. Je koncem jednoho oddílu v historii politicky bojovného a satirického divadla. Je však

také zakončením existence jediné pražské revuální scény umělecké úrovně.

Konec revue je všeobecným evropským jevem. Druh, v němž před patnácti lety divadelní praktici i teoretici věděli útvary budoucnosti, ukazuje po patnácti letech méně vitality než předválečné operety o „Dolárových princeznách“, „Podzimních manévrech“ nebo „Hrabatech z Luxemburgu“. Rozbití pevné jevištní formy, jež bylo prohlášeno za jediný možný tvar dnešního a zítřejšího divadla, se ukazuje předčasně zastaralým a divadlo se dobrovolně svírá zase do pevných forem. Music-Hall se svými volně a pestře se střídajícími čísly, v němž poetisté viděli jedinou mladou formu starého divadla, vypadá dnes vedle činoher z minulého století jako prastrýček s plnovousem vedle vitálních vnučátek. V Sovětském svazu, v němž Tairov rozbíjel všechny hranice dramatu i operety, v níž Meierchold ještě před pěti lety ve svém „Oknu do vsi“ proměnil jeviště v jarmareční náves, na němž traktor a hospodářské stroje hrály stejně důležitou úlohu jako lidé — v Sovětském svazu dnes tentýž Meierchold hraje starožitnou „Dámu s kamelemi“ s její klasickou francouzskou formou. Tento návrat k divadelní formě je dokonce tak silný, že jej mohutně cítíme i v sovětském filmu: jedno z umělecky nejmohutnějších dramát poslední produkce, „Panstvo Golovljevých“, podle románu Saltykova Ščedrina, je ve filmu dokonalým příkladem renaissance Stanislavského naturalismu ryze jevištního ražení. Všimněte si ostatně i u nás, že jediné „moderní“, „mladé“ divadlo poslední doby, nedávno otevřené „Nové divadlo“ ve Štýblově paláci dosahuje opravdového úspěchu tím, že zahazuje tradiční jevištní komedii Shawovou „S pravdou ven“, hrou, jejíž celý základ spočívá jenom ve slově, ve vtipu, v bonmotu. Na divadle se opět mluví a naslouchá. Ta obrovská záplava optičnosti a visuelnosti, kterou nám prokokovala revue, se přes nás přenesla.

Zrození revue.

Moralisté mohou ujišťovati, že konec revue znamená návrat světa do normálních kolejí: revue, která se narodila po světové válce, pro ně představovala především vlnu mravního uvolnění, jež se rozlilo po světě po letech askese, vlnu požívačnosti po letech upoutaných k vážnosti politických dějů, vlnu luxuriézní rozmařilosti a záliby v přepychu po bídě a odříkání. Ponecháme-li moralistické hledisko stranou, uvidíme v náhlém rozkvětu revue po válce především vystupňovanou žízeň po visuelních počitech, po oční pastvě: stejným krokem s tím šla nechuť k myšlence a únava ze slova.

Čím vyhrávala revue? Právě touto optičností. Revue byla nevybíravou politickou stranou, která předstupovala před obecnostvo nejdemagogičtějšími a nejosvědčenějšími prostředky. S demagogickými politickými stranami dneška měla společné i to, že nechtěla přinést nic nového, nechtěla přivést k platnosti žádnou novou myšlenku, nýbrž toužila jediné po nalákání co největšího počtu publika, žíznila jediné po úspěchu a její autoři, režiséři a manažeři si nepřáli nic jiného, než uplatnit se, tak jako všichni demagogové. A jaká to byla mistrná demagogie, s níž táhla revue do boje proti všem dosavadním formám divadla: nevynalezla nic nového, osvojila si všechno, co odkudkoli bylo možno vzít s bezpečnou nadějí na líbivost. Z velké opery vzala orchestr mohutného obsazení, jenž se podle potřeby mohl ihned přeměnit na mondénně taneční a zvukově exotický orchestr jazzový: jak odolati tomuto pikantnímu cocktailu, smíšenému z ouvertury k „Mistrům pěvcům“ a ze strašně smutného blues o „Malém baru na bulváru“? Velké opeře dlužila revue i mohutné balety: přátel Meyerbeera, triumfálních pochodů a slavnostních průvodů z různých egyptských „Aid“ mohli býti revuí stejně okouzlení, jako přátelé lehoučkého a pikantního baletu operetního buď s gá-

zovými sukénkami nebo častěji bez nich. Z činohry si vypůjčila nenáročná a ostře vypočítaná skeče, ze zpěvohry arie, dua i recitativy. Kabaret jí poskytl konferenciéra nebo konferenciérku, dodávajícího vtipy a aktuální narážky. Variété dodalo akrobatická a artistická čísla. I kino bylo připraveno k tomuto průvodu všech světských půvabů a dodávalo filmové vločky. Revuální divadlo bylo ochotno proměnit se na pět minut na koncertní sál a předváděti v bizarních a zvukově i dynamicky efektivních úpravách jednou Liszta a po druhé Wagnera.

Tak vypadala po formální stránce tato nová jevištní podívaná: byl to proměnlivý a různotvárný salát smíchaný ze všeho možného, co už tu bylo. Novým rysem byla u revue právě její pestrost a stručnost. Revue byla strakatá jako jarmark, překvapivá jako panoptikum, elastická jako obrázkový časopis: stačilo jenom se dívat, dívat a dívat, pestře jako barevná sklička, různotvaré střípky a třpytivé perličky kaleidoskopu přecházel obraz v jiný obraz výstup ve výstup. Byl to kaleidoskop pro nejnetrpělivější a nejrozmaženejší děti, které se nedovedou soustřediti, které neumějí vynaložit ani minimum duševní námahy na svou hru. Proto měla tak prudké tempo: pět minut trvalo obrovské tableau „Večeře u Borgiů“ ve Folies Bergères, a za těchto pět minut se před vámi musila mihnout ve zkratce celá smyslnost renaissance i celá vilnost dávných věků.

Revuální Paříž a Londýn.

Tím přicházíme k erotické straně revuí. Po této stránce se neodvažoval ani nejrafinovanější z moderních demagogů slibovati svým voličům splnění jejich nejtajnějších tužeb, jak se toho odvážil revuální manager. Předstihl na tomto poli i samotného Mahomeda, jenž přece slíbil svým věrným, že pro každého z nich připravil při vstupu na onen svět třicet osm panen k jeho výhradní službě: režisér jevištní revue poskytl každému návštěvníkovi okamžitě potěšení z 36 Tiller Girls, z 40 Jackson Girls, z 50 Carrolls Most Beautiful Girls of the World, ze 100 Samuel Ziegfeld Girls, z pěti set kdožvíjakých ještě dívek, které nahrazovaly nepřítomnost oné jediné kardinální ctnosti Mahomedových slečen všemi ostatními ženskými půvaby světa. Režisér divadelní revue byl nejnestoudnější obchodník obnažovanou i pozastíranou ženskou krásou, jaký se odvážil po válce vystoupit s drzým čelem „uměleckého podnikatele“ na veřejnost. To, co bylo kdysi věcí obscénních rokokových divadel nebo obskurních šantánů minulého století, stalo se pojednou legitimní složkou nového scénického druhu, jemuž udělili placet i sváteční estetické. Nestoudným využitím všech lakadel „sex appeal“ vytlačila revue během několika měsíců všechno, co jí kde konkurovalo.

S pařížským skoro již klasickým revuálním divadlem Moulin Rouge, které dnes už dávno divadlem není, závodilo elegantní Casino de Paris, music-hallový Empire, trochu už periferní Gaité Rochecouart i Mayol, se svými „Revuemi nových žen“, Folies Bergères se svými různými variacemi titulů jako „Folies de Femmes“, „Femmes en Folie“, „Folies de Nuit“, „Folies du Jour“ a tak do nekonečna, skýtala pastvu očím stovkami nahých žen, Music Hall na Champs Elysées hrál v kubistických revuích vybrané revue s inteligentní hudbou, zatím co Olympia a Palace hýřily v přepychových podívaných. Londýn byl ve svých revuích decentnější: je zajímavé, že teprve po roce 1930 je možno pozorovati v londýnských divadlech operetních i ve výpravných hudebních filmech větší míru svobodomyšlnosti: odpovídá to onomu velkému uvolnění mravů ve staré Anglii po světové válce, v němž se rozplynulo staré puritánství. Anglické revue však si vždycky zachovaly míru určité decentnosti, dávaly přednost výpravné fantasií a pestré variací historického kostymu před nuditami a přes to, že Anglie je zemí nejdokonalejších

jjazzových orchestrů světa, zachovala si anglická divadla podivně sentimentální lásku ke starovědeckým valčíkům a rokokovým obrázkům s levandulovou vůní.

Čemu se říká „Folies“.

Protože z Paříže je letadlem jen několik hodin do Londýna, půjčovala si londýnská a pařížská divadla snadno své neznámější artistry, takže jste mohli spatřit hned na tomto břehu kanálu a hned na druhém černou Josefinku Bakerovou i nikdy nestárnoucí Mistinguette s přeludem jejich nejkrásnějších lýtěk Francie, Yvonne Valléovou i s jejím dočasným manželem Mauricem Chevalierem, kteroukoli dvojici světoznámých a ovšem že i nepravých sester, jako jsou Dolly Sisters nebo americké Sisters G., Earla Leslieho i Rogera Ferréola, Lydiu Johnsonovou jako Jenny Golderovou, anebo dvě kouzelné mulatky-tanečnice, dlouhonohá Jessie Crawfordová a jí na vlas podobná Allegetti Andersonová. Bylo by třeba připojit na sta jmen klaunů, steparů, konferenciérů, komiků, akrobatických tanečních párů a eskamotérů.

Kolik je tu techniky uprostřed tohoto mrtvého uměleckého druhu. Kolik je tu zaměstnáno jmen na každém představení, ať vezmeme kteroukoli ze slavných revuí starých, nebo nejnovější novou květnovou revui pařížských Folies Bergères, jež nese čtyřjazyčný mnohoslibný titul: „Femmes en Folie. — Women gone crazy. — Frauen im Wahn. — Mujeres en delirio“, jež však není žádnou freudistickou studií sexuálních komplexů, jak by se z tohoto vstupu zdálo, a nemá na štěstí s titulem pranic společného. Tato pařížská revue 1935 s podtitulem „aerodynamická revue“ má producenta, dva autory, režiséra, devět hudebních skladatelů, choreografa a anglickou choreografku, ředitele a inspicienta, jednoho výtvarníka na závěsy, pět na kostymy, tři na dekorace, jednoho na masky a kartonáže, má umělce strojníka, odborníka na světelné efekty, na paruky, na střevíce, na čalouny a nějakých dvacet dodavatelů nejrůznějších druhů jevištních potřeb od gumových střeviců až po parfum Mimosas, jímž je v jedné scéně zaplaveno celé hlediště. Kdyby nevkus byl smrtelný, musili bychom věřit, že se tímto představením skončí navždy a že s ním skončí i revue. Ale deset dalších bláhových představení z Ulice Pastýřky během příštích deseti let nás patrně přesvědčí o tom, že revue může existovati i ve stavu mumifikovaném ještě dalších deset let, jako existovala už patnáct let předchozích. Což nás nepřesvědčí o tom, že snad není pravda, že revue je mrtva.

Vidíme tu „Poslední dobrodružství krále Pausola“ s celým harémem nahých krásek s okouzlivým názvem „Les Bluebell's Beautiful Ladies“, vidíme skeče, zápasy valčíku proti fox-trottu, dále celé serie slavných oživených obrazů jednou od Manety, po druhé od Ticiána, Velasqueze, Fragonarda, Boldiniho, až po Marii Laurencinovou. Ještě jednou tu oživne Faunovo odpoledne, je tu obrovská scéna „Hollywoodské svatby“, zase jednou se svlékají krásky za oponou ozářenou červeným a zeleným reflektorem a zase tisknou diváci k očím brýličky se želatinovými skličky, aby se okouzlovali ilusí zdánlivé plastiky. Z „Ostrova mimos“ v „zemi rozkoše“, na němž se svrchu jmenované beautiful ladies v rolích amazonek stávají obětí šestnácti pirátů, hraných skupinou „Les 16 collegiens d'Eton“, se rozlévá sladce mdlá vůně do hlediště, počátek olfaktických vjemů na divadle. Nechybí komedie s venkovany, kteří si spletou divadelní loži s hotelovým pokojem a udělají si v ní večerní pohodlí, nežli „The Altar for Wamps“ monumentálně uzavře všechnu tu banální nádheru. Ano, revue je mrtva, třebaže se pokouší v čísle „Vive la France“ o živější politickou satiru, v níž si tanečníci na tvářích s maskami francouzských státníků podávají republiku s ručky do ručky a třebaže výstup „Zakazuje se“ je zábavnou satirou na policii francouzskou, německou, americkou a anglickou. Revue je mrtva.

Amerika našla svou podívanou.

Jedině Amerika nevěří ještě zcela tomuto faktu. Revue se vyvinula v Americe v jakýsi druh autochtonní podívané: našla tu domovské právo a došla skutečné obliby. Zatím co pařížská revue byla vždycky jen artiklem pro cizince dychtivé sensací, zatím co Francouz a Pařížan nezná nový program v ulici Bergère ani nový program Moulin Bleu, zdá se revue Američanům v Americe nesmírně vítanou stravou. Americký smysl pro „big show“, pro velkou podívanou, a americký smysl pro rekordy i v jevištní technice a pro jejich stálé předstihování, to všechno přispělo k obrovské kariéře dvou největších amerických revuálních podnikatelů, nedávno zesnulého pana Ziegfelda i dosud živého pana Carrola.

Stalo se pravidlem, že nejslavnější americké revue a revuální operety počínaje „Broadwayí“, „Broadway Melody“ či „Show of Shows“. Velká revuální podívaná se stala prostředkem, v níž každá filmová společnost podávala ročně jednou přehlídku všeho toho, co dovedla nejnákladnějšího a nejskvělejšího ukázkami: nebylo jediné hvězdy, kromě docela nedostupných meteorů jako Marlena Dietrichová a Greta Garbová, jež se neukázala v takové „big show“ ve svém čísle. „King of Jazz“ s hudbou i s osobním vystoupením Paula Whittemana, první film celý natočený v barevné technice a s užitím barevných reflektorů, byl svého času vrchol tohoto druhu podívané, v poslední době ještě předstížený všelijakými těmi „42 Street“, „Fox Follies“, „Big Broadcastings“ a jinými zázraky atelierové mašinerie obchodující sex-appealem za doprovodu fantasticky dokonalé jazzové hudby.

Revue „Murder in the Vanities“ (Od večera do půlnoci) je prvním příkladem podobné podívané, která se k nám v této sezoně dostane. Je to opět na stokrát na jevišti opakovaná revue Earla Carrola, která byla tak, jak stojí a leží, zfilmována. Je lepší než jiné revue tím, že mu skutečný děj ve trochu násilném kriminálním příběhu vraždy dvou mladých žen za scénou obrovského revuálního divadla na Broadwayi: krev zavražděné detektivky, ležící na můstku v provazišti, tu pomalu kape dolů na nahá ňadra jedné z nejkrásnějších dívek světa, představující fantastický květ, inspirovaný „lascivními květinami“ Féliciena Ropse. Onen rozkošný bluff s „Nejkrásnějšími dívkami světa patří k samé podstatě revuální podívané: pan Earl Carroll si dal totiž opravdu tu organizační práci, že sehnal 60.000 fotografií hezkých dívek z celého světa, že z nich dal zvláštními odborníky vybrati 5000 těch nejhezčích, a že pak z těchto pěti tisíc pak nejvš osobně vyvolil padesát těch docela nejkrásnějších, Američanek, Australanek, Angličanek, Francouzek, Mexičanek, Rusek a děvčat jiných národů. To je akce, kterou si mohla dovoliti právě jen americká revue, jež se hraje tři roky nepřetržitě po všech velkých městech kontinentu a ještě dalších pět let ve filmu po všech krajích světa.

Je to ovšem nabito ženskou nádherou. Ale všechny americké „big show“ přes to přese všechno nemají vůbec složky erotické. Ženy jsou tu vždycky jen podívanou, nikdy neprobouzejí vášně nebo žáry. Je to příkladem jakési pubertální erotičnosti Američanů: americký sex-appeal uznává vždycky velice ochotně, že jsou jakési pevné meze předepsané slušnosti, kterých není možno překročit. I nejsmyslnější americké revue a filmové revue povolují smyslnosti uzdy jen tak daleko, pokud by to nebylo na úhonu mládeži školou povinné a pokud by nekazilo růžové iluze dospívajících dcerek z vyšších rodin. Je to také nevkusné, ale jen něžně nevkusné, zatím co Francouzi dovedou být ve svých revuích nevkusní přímo brutálně. Viděli jsme před časem v pařížském Moulin Bleu revui s číslem „První hřích“, v němž nahá Eva mohutného vzrůstu svedla Adama k tomu, aby „trhal jablka“ tím způsobem, že se postavila za strom poznání a vložila své ňadra v jeho koruně do dvou zvlášť k tomu

účelu vyměřených kulatých otvorů. Tímto skandálním nevkusem nebyla ještě exhibice skončena: za chvíli se dostavilo ještě dvanáct girls a opakovalo totéž s použitím čtyřiaadvaceti otvorů v kulisách k nemalému potěšení jakýchsi rajských dvanácti faunů, o nichž bible nemluví.

Toho byla americká revue vždycky daleka: spíše jen ohromovala velikostí své mašinerie, počtem účinkujících, fantastičností výpravy a strhovala skvělými chansony. V základě však se nedopracovala ani ona nikdy umělecké úrovni a neprojevila skutečný život.

Co směla revue v Německu.

Ukazovala-li francouzská revue hravou pikanterii, anglická cudně kostymní podívané, americká piktoralistické komposice složené z krásných žen, měla revue v Německu ve svých počátcích ráz vysloveně pornografický. Dostala se do Berlína teprve po válce, náhradou někdejšího Friedrichstadtského Metropoltheatru, v němž triumfoval kdysi vídeňský Rudolf Gianpietro vedle baletek, které směly vystoupiti teprve tehdy, až jim policejní úředník u každého kostymu přeměřil délku sukénky. V císařské říši byly přísné mravy.

Po válce to přestalo. Ukázala se pojednou fantastická konjunktura pro pornografickou literaturu. Pseudovědecké erotické publikace zaplavovaly knižní trh, pseudovědecké „Sexuelle Aufklärungsfilme“ plnily kina, bylo třeba dáti i divadlu konkurenční schopnost s těmito druhy zábavy. I uvedl ředitel James Klein do své Komische Oper první berlínské revue. Divadlo mělo centrální polohu ve Friedrichstadt a Klein byl člověk, jenž měl smysl pro konjunkturu a věděl co chce. Jeho girls byly méně elegantní než pařížské, jejich lýtka měly větší objem, ale revue na jeho divadle spojovala velice úspěšně operetu, balet a variété a se svými výpravami od vynikajících malířů skýtala vše, čeho si obecnost mohlo přát.

Druhý stupeň v německé revui představuje Eric Charell: reprezentuje pompésní revui výpravnou, řízenou uměleckým vkusem a zbavenou vedlejší funkce erotické. Adaptoval si cirkus Busch, kdysi před válkou zbudovaný Reinhardtem pro obrovské národní divadelní podívané, „divadlo pěti tisíc“: systémem stalaktitů podařilo se při přestavbě učiniti obrovský amfiteatr velice dobře akustickým. Hrál tu veliké revue a operety v revuálním slohu: od „Tří mušketýrů“ až po „Bílého koníčka“, byly to tanečně skvěle nastudované a kostymně velice efektivní podívané, při nichž rozvíjela fantasie jevištního mašiny všechny nevidané zázraky techniky: v „Koníčku“ na příklad proměnil Charell celé obrovské hlediště v tyrolskou vesnici a dal tryskati se skály skutečným vodopádům.

Třetí stadium ve vývoji německé revue představuje „malá literární revue“: jediný pozitivní přínos tohoto druhu, jenž měl co dělat s uměním. Nelson pěstoval tento druh na Kurfürstendamm, Hollaender v „Tingl-Tanglu“, Reinhardt přijal tento revuálně uvolněný styl do inscenace svých „Artistů“, zatím co Marcellus Schiffer spolu s Míšou Spoljanským pěstoval tento druh v Theater am Kurfürstendamm. Že tento druh měl v Německu skutečně uměleckou tradici, o tom jsme se přesvědčili před nedávnem, kdy znovu otevřený „Tingl-Tangl“ řízený Dürrkoopem se skvělým konferencierem Walterem Hollandem a s hudbou Edmunda Nicka si dovolil i uprostřed třetí říše v rámci revue velice odvážnou politickou satiru, vkusnou a vtipnou: o její skutečné úrovni svědčí nedávná novinová zpráva, podle níž se s kurážnými i mladými lidmi, ohnivou Ery Boss, skvělým Aribertem Mogem, Elisabeth Lennartzovou, Güntherem Lüdersem a Herthy Kirschnerovou z valné části dostali do koncentračního tábora.

O strašlivém zápase divadla proti nudě.

Tak vypadá nedlouhý životní běh revue v několika významných evropských zemích. Snad by si nezasloužila ani

do ba a lidé

Johannes Urzidil:

Říšský Němec dobré vůle

Německý vyslanec Dr. Koch opouští svůj pražský úřad, který zastával skoro patnáct let. Třináct let z toho sdílel jsem s ním jako jeho nejbližší spolupracovník jeho politické, často také jeho soukromé starosti. Zatím co se legační radové a sekretáři v pravidelných lhůtách střídali, zůstával tiskový attaché vedle vyslance jediný, stále na svém místě. Po Saengerovi, prvním říšsko-německém zplnomocněnci, chytrém, essayisticky myslícím demokratu, přišel Koch, věcná a konkrétně myslící hlava, která načerpala ze svého mnohostranného a na zkušenosti bohatého života vědomosti a zásady, jež jí ve styku s lidmi a při zaujímání stanovisek k různým událostem prospěly.

Začal v saské policejní službě, pokračoval ve službách drážďanské obecní správy, byl bankéřem, předsedou kuratoria saské Akademie umění, zreformoval později jako úředník ministerstva vnitra saské daňové zákonodárství, řídil výživu a zásobování Saska za války, stal se ministrem vnitra za vlády krále Friedricha Augusta, pak zástupcem Saska v Národním Shromáždění výmarském a vyslancem u říšské vlády v Berlíně, odkud byl vyslán jakožto zplnomocněný ministr německé republiky do Prahy.

Dr. Koch byl členem německé strany lidové (Stresemannovy) se silným sklonem k demokratickým tendencím. Bohatství jeho velikých odborných znalostí činilo jej schopným jasných úsudků, a poněvadž znal potřeby a touhy malého člověka právě tak dobře jako zvyky a slabiny mocných tohoto světa, věděl vždy zcela jasně co z politických myšlenek, plánů a návrhů dá se uskutečnit a co nikoliv. Ke všemu tomu je Koch mužem hlubokých uměleckých sklonů. Nepoznal jsem učence — o diplomatech nemluvě — který by tak dobře znal antické spisovatele a filosofy a mohl je citovat podle libosti v originále.

Uprostřed politických rozhovorů upozornil pojednou na „Epistolae obscurorum virorum“, bohatství světové literatury, nebylo mu nikterak cizí, zejména pak církevní spisy nazely v něm znalce znamenitého. Dovedl se po celé hodiny bavit výkladem jednoho místa Genese. Toto skvělé vzdělání doplňovala pak znalost hudby. Ve hře komorní hudby a jako flétnista nemá Koch mezi amatéry vůbec snad rovnocenného soupeře. Světovou hudební literaturu ovládá v celé její šíři. Hraje na kontrabas a kontrafagot a jenom tehdy, když byl nemocen, se stalo, že svůj pracovní den nezahájil bachovským praeludiem na harmoniu, jehož silné rejstříky se rozléhaly vyslanec-kým palácem. Jako myslivec prošel českými lesy. Jeho lovecká vášeň je však spíše hluboké uctívání přírody. Dovedl s puškou na rameni procházeti celá půldne krajinou, pozorovati zvěř, aniž by jí způsobil bolest. Na poli znalosti motýlů vyniká jako vášnivý odborník. Rád vypravoval jak procházejí se po Pražské třídě v Drážďanech, objevil na jedné výkladní skříní sedící vzácný exemplář motýla. Strhnul rychle s hlavy klobouk, pan ministr vnitra, uprostřed překvapených chodců, chytil tohoto vzácného a drahocenného motýla a odnesl domů. Zemi a lidu chtěl všude porozuměti osobní znalostí a zkušeností. Bude málo těch, kteří jako on s tlumokem na zádech prošli pěšky po území jazykové hranice česko-

oprávněné pozornosti: nebyla nikde poctivá a její laciná spekulace na oslnění očí a zaslepení smyslů převažujícím sex-appealem ji vždycky deklasovala. Revue však je vývojovou fází dnešního divadla a je svědecktím jeho beznadějného zápasu: zápasu proti nudě.

Není pravda, že divadlo v posledních dvaceti letech zestárlo o sto let. Pravda je, že ostatní druhy zábavných podívaných v posledních dvaceti letech se dostaly o sto let kupředu. Divadlo neustrnulo na mrtvém bodě: vyvíjelo se i v tomto století stejně vážným a nepřekotným tempem, jak se vyvíjelo ve stoletích předešlých. Jeho konkurenti se však vyvíjeli v našem věku rychlostí v předešlých staletích naprosto neznámou a nevídanou. Divadlo není vinno tím, že je nudné; ti druzí jsou vinní tím, že na zápas proti nudě soustředili všechn svůj vítězný důmysl. Ať však už leží vina kdekoli, výsledkem je přece jen jeden: divadlo v posledních dvaceti letech je o sto let pozadu proti svým konkurentům.

Divadlo je zabíjeno nejnemravnějším a nejnemilosrdnějším slovem z kritického arsenálu: slovem „nudné“. Je to slovo, jež se dostalo do hledišť z ulic a z domovů, nikoli z kritických rubrik denních listů pozemských a měsíčních revuí nadzemských. Kritika se tomu slovu sice dnes už také naučila, ale teprve nedávno, teprve po válce. Slovo „nudný“ svědčilo před válkou o nízkosti a neudůševnělosti a kritik, prodchnutý vědomím vznešenosti svého poslání, by je nebyl vypustil z úst, nebo alespoň z pera. Předválečný kritik se nudil přímo ex professo, ale nikdy by nebyl připustil, že něco je nudné: tím se právě odlišoval od běžných pozemšťanů, kteří si neosvojili k tomu potřebnou duševní akrobacii a zivali při tlustých knihách s přírodními popisy, otvírali tajně ústa do dlaní při veršovaných tragediích a klímali při Richardu Wagnerovi, pokud je pozouny nebo lesní rohy nějakého fatálního Leitmotivu nepřivlekly nazpět do neútěšné skutečnosti.

Slovo „nuda“ se dostalo do kritických rubrik teprve po válce, když z těchto rubrik pomalu vymizeli kritici. Kritici bývali dříve vybíráni na základě archaistických předsudků, jež od nich požadovaly nesmírnou učenost, sklady vzdělanosti, vědomosti o všem, co se děje na světě dnes a důkladné kartotékové přehledy o tom, co se na tomtéž světě dalo včera. Tento kulturní předsudek se rozplynul: kritik dnes místo vědomostí potřebuje už jen informovanost, místo důkladnosti už jen čipernost. Již dávno dnové tlustých monografií ti tam jsou. Ta tam je i odolnost kritikova proti nudě. Kritik má dnes právo přivonět ke květině zde a ke květině tam a zajít si pak unaveně do kina pro osvěžení. Kritik smí ochutnávat umělecká díla tak, jako slečna v baru s lehkou blasevaností usrkne cockteilu. Kritik smí dnes říci: to je nudné. I divadelní kritik se smí dnes v divadle nudit. To vzalo divadelní nudě poslední zbytek prestiže. Říkat o nudných představeních, že jsou zajímavá, to bývalo výhradou věřejších snobů v divadle.

Proti tomuto strašlivému nepříteli, proti nudě, o níž dnes mluví stejně kritik jako prostý divák, vede divadlo dnes svůj zoufalý zápas. Zachraňuje se jednou inscenacemi starých her v současných kostýmech, po druhé vsazením kusů do výtvarně bizarních rámců, hraje jednou středověké hry ve fraku a po druhé člověka ve fraku středověké pašiže, „Revuální uvolnění pevné jevištní formy“ bylo jednou z forem divadelního zápasu proti nudě. Velicí režiséři dneška, mezi nimi na příklad u nás i Hilar, viděli v revuální formě vážné záchranu dnešního divadla. K této záchraně však nedošlo.

Revue, přes krátké přechodné období, které jí v historii dnešního divadla bylo vymezeno, působila na formu moderního dramatu. Předurčilo i formu moderní rozhlasové hry. Rozvinula do šířky všechny možnosti moderní jevištní techniky: vyžila se však. Zašla na svou demagogickou podstatu: na nedostatek ducha, s nímž chtěla porazit všechny.

německé, aby se poučil vlastním poznáním, o vyvíjejících se tam poměrech.

*

Po svém příchodu do Prahy snažil se seznámit se s životem českého národa. Přikročil ihned k tomu, aby se naučil česky, a i když se mu těžce dařilo tuto řeč plynne ovládati, přece jen dovedl se písemně dobře česky vyjadřovati. Často jsem dostával od něho, když byl na dovolené, delší dopisy, které byly psány česky. Četl nejdůležitější české autory, přirozeně v originále. Začal s českými klasiky minulého století, znal Palackého a Neruda a doplňoval svoje znalosti až dodoby přítomné. Dovedl mluvit o knihách Karla Čapka, o díle Otokara Fischera, četl politické publikace Ferdinanda Peroutky a zabýval se s oblibou historickými pracemi Pekaře, Krofty a Šusty. Že znal důkladně knihy T. G. Masaryka a Edvarda Beneše, je samozřejmé. Patřilo k mým úkolům informovati jej denně o kulturním životě Čechů. Když byla presidentem Hindenburgem založena v roce 1932 Goethova medaile za zásluhy o kulturu, zaslalo ihned vyslanectví do Berlína návrh, aby toto vyznamenání bylo uděleno též vedoucím duchům českého kulturního života. Na této listině stála jména nejpřednějších osobností české vědy a českého umění. Tento návrh, který byl míněn jako ušlechtilý čin, zmizel bezprostředně na to za národně-socialistického režimu v politickém propadlišti.

Je také samozřejmé, že Koch jako hudebník věnoval největší zájem české hudbě. Nikdy nezmeškal důležitých koncertů, a jak skladatelé, tak i výkonní umělci našli v něm poctivého obdivovatele, plného pochopení. Tyto pozitivní a duchovní vztahy k češtví spojené s přesnými znalostmi země a jejích dějin umožňovaly mu činiti objektivní závěry o problémech československého státu, zejména pak o soužití Čechů a Němců, což ovšem se mnohým nacionalistickým horkým hlavám často nelíbilo. Nikdy se Koch neztotožnil s některou česko-německou politickou stranou, poněvadž stranickou politiku považoval za vnitřní záležitost, do které se vměšovati nepřísluší akreditovanému vyslanci. Přirozeně byl vlastenecky smýšlejícím mužem. Ale bylo to vlastenectví, které se snoubilo s reálně politickou rozvahou a s humanitou, což mu vždy bránilo dívati se na jiné národy s vrchu a jejich výkony zlehčovati. Vzhledem k mezinárodně-politické konstelaci a vzhledem k tlaku, který byl vykonáván již nacionalistickými skupinami ještě demokratického Německa, bylo pro něho někdy nezbytné, zabarviti svoji řeč ostřejším nacionálním zvukem. Kdo však znal vnitřní aparát vyslanectví a zpravodajství Kochovo tak dlouhou řadu let, jako já, ten věděl, kolik ostrostí bylo jím zmírněno a kolika mezistátním konfliktům soukromou cestou zabráněno. Tuto činnost vnější svět ovšem oceniti nikdy nemohl. Ten se dozvěděl vždy jen to, co se vyvinulo v demarši. Vyslanectví a jeho funkcionáři byli nuceni často vzít odpovědnost za to, co jim sice bylo připočítáváno k tíži, co ale nijak sami nepodnítili, nýbrž co pocházelo z celkové politiky Německé říše. Spojitosti nelze veřejnosti nikdy vysvětlovati.

Koch považoval československý stát v celku za realitu, jejíž struktura a historický zrod odporuje nástupu velko-německé romantiky. Zastával přirozeně stanovisko, že se sudetskému Německu tohoto státu má dostati všech práv a možností vlivu, které mu podle jeho síly a významu náleží. Viděl v dosažení tohoto maxima rozumný prostředek k tomu, aby mezi Německem a Československem mohl vzniknouti přátelský souzvuk. Celý problém československých Němců shrnul v otázku: Které řešení je pro budoucnost a bezpečnost německého státu nej-

příznivější? Je jasné, že odpověď na tuto otázku vy-
lučovala jakoukoliv katastrofální politiku, a že lidé, kteří by bývali tuto katastrofální politiku rádi viděli a vyvolali, našli u Kocha zavřené dveře. Sudetsko-německý problém jevil se mu ne v malé míře jako součást francouzsko-německého poměru. Každý vážný pokus o německo-francouzské sblížení pozdravil nejen jako říšsko-německý státník, ale také jako německý vlastenec také proto, že si od toho sliboval podstatné zmírnění napětí situace Němců zahraničních.

Koch byl člověk lidský a dobročinný. Nečinil žádných rozdílů národnostních, rasových a náboženských, posuzoval každého podle charakteru a výkonu. V tom je jedním z nejlepších typů německého vzdělance. Nikdy se neskrýval se svým přesvědčením. Měl vždy dosti odvahy své stanovisko zastávati. Poněvadž byl úředníkem staré školy a svůj úkol úředníka viděl v bezpodmínečné službě státnímu celku, neodrážely se stranicko-politické události Německa v jeho úředních výkonech. Sloužil státu. Co přišlo od státu jako celku, zastupoval plnou vahou své osobnosti. V tom případě považoval za správné, jako disciplinovaný Němec odsunouti osobní pocity do pozadí. Nepamatuji se, že by byl kdy dal přednost nějaké osobě, nebo věci v zájmu některé strany.

Jestliže jsem se pokusil předvésti zde obraz Waltera Kocha, neučinil jsem tak jen proto, že jeho odchod z Prahy dává k tomu příležitost, spíše se mi Koch zdá býti mužem dokonalé ražby toho dobrého německví, které si od nepaměti dobylo neomezené úcty světa a jehož základní vlastnosti samy představují onen fond, ze kterého může německví obnovit svůj starý věhlas.

Přeložil -th.

Život a instituce

Frank Warschauer:

Úspěchy bojkotu proti Německu

David proti Goliášovi.

Židovská menšina v Německu mohla se v samotné říši brániti zbraněmi pouze morálními. Bylo by nesprávným podceňovati tento morální zápas. Je však těžko říci, byl-li by tento boj sám o sobě tak úspěšným, jako boj Davidův, jenž malými oblásky přemohl surového obra Goliáše. Židovská menšina v Německu se svými mravními požadavky na právo žiti v stejných životních podmínkách, jako všichni ostatní občané, nezůstala osamělá. Antisemité tvrdí, že židé celého světa, kteří prý jsou nesmírně solidární a aktivní, této menšině spěchali na pomoc. Jsou prý k tomu cíli organizováni takovým způsobem, že se ani světová říše britská nemůže honositi tak velikou mocí. Zkříví-li se prý některému příslušníku tohoto světového společenstva jen vlásek na hlavě, ihned je prý uveden do pohybu úžasný mechanismus, jenž toto bezpráví ihned pomstí. Zejména německí antisemité věří v tuto organisaci všech židů světa neotřesitelně a ani rozsudek ve známém procese o „protokoly mudrců sionských“ je neotřese.

Německým židům nepřišla na pomoc žádná tajná mezinárodní židovská organizace. Přispělo jim faktum, že lidstvo už přece jen dospělo po dlouhých křecích a blouděních k tomu vývojovému stupni, v němž se i malým a slabým přiznává totéž právo na život, jako mocným. Židům přispě-

lo, že veľká väčšina dnešného ľudstva se rázne vzpíra proti tomu, aby jednou dosažená vyšší úroveň ľudského smýšľania zase padla nazpät. Tak dochádza k podivnému dejinnému paradoxu, že veľká väčšina se dáva do boje ve prospěch malé menšiny. Přesto přese všechno nemůžeme určitě říci, nebylo-li oněch pět hladkých oblásků Davidových přece jen jistějším prostředkem.

Jsou židé jednotni?

Kdyby proslulí „mudrci sionští“ skutečně existovali a drželi ve svých rukou moc nade všemi židy světa, byl by boj za práva židů v Německu poměrně snadný. Bylo by stačilo, aby se tito mudrci usnesli na tom, že Německo bude hospodářsky zničeno. Nebylo by bývalo třeba nic jiného, než aby židé celého světa rychle spěchali tento rozkaz provést. Bohužel „mudrci sionští“ neexistují. Možná, že v nově vystavěném palestinském Zionu by se našli i moudří muži, ale ti mají plně ruce jiné práce, ti jsou zaměstnaní výstavbou židovské vlasti v Palestině a nepomýšlejí na to, dávat instrukce celému světu.

Když Hitler nastoupil svůj úřad, pozvedli se skutečně židé velké části světa, zatím co v jiné části světa, totiž v sovětském Rusku nebyli ještě dávno ochotni dívat se na politické události v Německu ze správného stanoviska. Židé, žijící v Rusku, jsou zaměstnaní svými vlastními životními otázkami a ani v oné době neměli možnost projevit, že ohledně boje proti Německu stojí v jiném stanovisku, než sovětská vláda. Rusko se bohužel nepostavilo oficiálně ve prospěch utištěných německých menšin, ani pokud němečtí židé náleželi vrstvám proletariátu a s jeho strany nebylo možno očekávat pomoc. Zbývaly jiné státy evropské, v nichž skutečně vzrušené židovské kruhy se postavily na odpor proti Německu. O jednotné akci však nemohlo být řeči, neboť chybělo jakékoliv ústřední řízení. Židé nemají dosud žádného světového zastoupení, ani žádné ústřední korporace, která by v této věci byla mohla se na něčem usnést a své rozhodnutí uskutečnit. Tím horlivější byla snaha podobné ústředí vytvořit.

Stanovisko sionistů.

Jediná organizace, jež se vztahuje na židy celého světa, je organizace sionistická. Tato organizace je však vystavena velice prudkým útokům valné části židů a není sto reprezentovat celé židovstvo v jakémkoliv případě, jenž nespadá do jejího nejvlastnějšího pole působnosti, jímž je výstavba židovské vlasti v Palestině. Sionisté se dívají na antisemitismus, jehož důsledkem byl židovský bojkot v Německu, jako na historické faktum. Sionismus ve své podstatě se vůbec nesnažil světový antisemitismus popírat, nýbrž spíše se mu vyhýbá, snažil se umožnit co největšímu množství židů usídlení v Palestině.

V rámci sionistického hnutí je ovšem nacionalistická skupina, jež vyvozuje z nacionálního pojetí židovství co nejrozhodnějších důsledků a dožaduje se jejich uskutečnění. Touto skupinou jsou revisionisté, seskupení kolem Vladimíra Jabotinského, jenž na posledním sionistickém kongresu v Praze r. 1933 předložil resoluci, za níž stojí veliký díl židovstva.

Revisionisté se dožadují bojkotu.

V této pražské resoluci revisionistické skupiny sionistů se praví:

„Kongres slavnostně protestuje proti tomu, že židovští občané v Německu byli proti všem zákonům a požadavkům lidské spravedlnosti zbaveni všech práv. Kongres prohlašuje, že politický systém, jenž se dostal v Německu k vládě, je s to, ohrožit existenci všech židů, ať žijí v kterékoliv části světa. Z tohoto důvodu není možno se dívat na tuto otázku jako na věc, týkající se výhradně Německa, nýbrž je to otázka, jež se týče židů celého

světa. Je povinností židů celého světa reagovat přiměřenými prostředky spravedlivého obranného boje proti tomuto zhoubnému tažení, namířenému proti světovému národu židovskému. Kongres vítá spontánně rozhodnutí židovských mas všech zemí, že napříště budou vynakládat svou kupní sílu a budou využívat svého hospodářského vlivu pouze ve prospěch těch států, které zásadně uznávají naprostou rovnoprávnost občanů židovských s ostatními. Kongres vítá, že sionistické hnutí je ochotno každý vážný pokus, jenž by se vyskytl za účelem výstavby a organizace této obranné akce židovského národa aktivně a energicky podporovat. Kongres dále prohlašuje, že znásilňování židovských občanů, vládnoucím systémem v Německu, odhaluje takový druh politického nazírání, jenž je největším nebezpečím pro blaho všech národů, pro světový mír a pro zachování lidské důstojnosti. Kongres prohlašuje, že je povinností všech židovských kruhů obracet co nejostřejší pozornost všech mocenských faktorů kulturního světa na toto nebezpečí.“

Tóny, které zaznívají z této resoluce, jsou většinou všech židů cizí a požaduje se tu soudržnost a způsob spolupráce, které v této formě dosud nejsou možné. Proto také tato resoluce na pražském kongresu sionistů neprorazila, nýbrž byla prozatím přijata resoluce jiná, jež pozvedá jen slavnostní protest proti tomu, že židé v Německu byli zbaveni svých práv a jež praví v závěru:

„Osmnáctý kongres pokládá za svou povinnost prohlásit, že sionisté celého světa neustanou dříve, než se skončí zbavení práv a zneuctění židů v Německu... Je samozřejmým požadavkem sebezachování národa, aby zápas proti zbavení židů jejich občanských práv v Německu byl veden jako společná věc celého národa.“

Obtíže v uskutečňování.

Národní stanovisko, že židé celého světa tvoří jednotu, je však velké části židů různých zemí naprosto cizím. Valná část jich se ochotně přizpůsobuje asimilaci a nebrání se tomu, aby židé poněmáhle splynuli s ostatními vrstvami národa v těch zemích, v nichž právě žijí. Kromě toho jsou židé tak začleněni do hospodářského života rozmanitých zemí, že ani netouží po tom, provádět hospodářskou politiku na vlastní pěst. Kromě toho většinou ani nemají tak velikých mocenských posic, jež by jim umožňovaly uskutečňovat usnesení, namířená speciálně proti jediné zemi.

Přesto byl učiněn ještě na jiné straně pokus propagovat hospodářské bojkotování Německa, jako věc, týkající se všech židů. Ukázala se totiž důležitost, aby židé měli ústřední zastoupení, jež by mohlo jednotně rozhodovat o otázkách, týkajících se židů v různých zemích světa.

Usnesení světové konference židovské v Ženevě.

Německé události přispěly k tomu, že se počal připravovat světový kongres, na němž by byli reprezentováni skoro všichni židé celého světa. Tento kongres se má pořádat ještě v roce 1935. Přípravou k němu byla řada světových konferencí, z nichž poslední se konala v Ženevě v srpnu 1934. Na ní se usnesla řada zástupců židovských organizací a vynikajících jednotlivců, jimž však chyběl určitý zastupitelský mandát, na resoluci, v níž myšlenka bojkotu byla znovu potvrzena:

„Důvody, které vedly k proklamaci bojkotu, trvají ve stejném rozsahu i nadále. Konference konstatuje, že bojkot nacionálně-socialistického Německa učinil velice významné pokroky, zejména díky tomu, že se bojkotnímu hnutí účastnily i velké mimožidovské organizace, jako na příklad: Mezinárodní hnutí družstevnické, družstva a Labour Party Velké Británie, americká Federation of Labour, a vůbec široké vrstvy občanstva nejrůznějších zemí. Konference se obrací s důtklivým apelem na židy celého světa i na všechny kruhy občanstva, které bojují za svobodu, spravedlnost všech ras, náboženství a národů — aby se vši důsledností a energií bojkot organizovaly a v něm pokračovaly.“

Je třeba všimnouti si největší důležitosti okolnosti, že bojkot německého zboží není dnes naprosto snad otázkou speciálně židovskou. Vlastní bojkotní frontu proti Německu vlastně

teprve vytvořily rozsáhlé mimožidovské kruhy celého světa a organizace, čítající statisíce příslušníků.

Kdo bojkotuje Německo.

Nejdůležitější konference, která měla rozhodnouti o protiněmeckém bojkotním hnutí na celém světě, konala se na podzim roku 1934 v Londýně. Na ní byly určeny směrnice pro jednotný bojkot německého zboží na celém světě. Především byla celá akce postavena na velice spolehlivý základ praktický. Při tehdejších poradách se totiž zjistilo, že pro realizaci podobného podniku nestačí jen sama politická vůle, nýbrž že je nezbytně třeba studovati a organisovati všechny praktické cesty, jimiž by všeobecný bojkot německého zboží mohl být uskutečněn. Rozhodný krok kupředu byl učiněn tím, že byly ustaveny komise, jichž úkolem je, udávati pro všechny hospodářské obory jiné prameny, z nichž by zboží mohlo být odebíráno na místě z Německa.

K velkým organisacím, které se připojily k bojkotnímu hnutí, patří ve Spojených státech vedle Federation of Labour, jež je největší družstevnickou organizací dělnickou, i řady velikých spolků konsumních. Jiného důležitého spojení nalezl tento hospodářský zápas proti Hitlerovu Německu v organisacích církevních. Že se většina jak katolických, tak i protestantských organisací přidala k bojkotnímu hnutí, porozumíme teprve tehdy, uvědomíme-li si, v jak těsné spolupráci vystupují v anglosaských zemích náboženství křesťanská spolu se židovskými. V oněch zemích se dívají lidé, založení nábožensky, na židy jako na starozákonný národ, jehož existence je dána již samotnou biblií. Právě tyto názory přispěly za války k usnesení anglické vlády, aby Palestina byla oficiálně uznána za vlast židů.

Počet lidí, náležejících k bojkotní frontě, se udává číslici 45.000.000 obyvatel. Uvážíme-li, že ve Spojených státech žije jen 4 a půl milionů židů, z nichž nemalá část se staví dokonce proti bojkotu, bude nám jasno, že bojkot je z veliké části veden kruhy mimožidovskými. Tak veliký počet lidí, soustředěných v různých organisacích ovšem může uplatnit svůj vliv rozmanitým způsobem.

Zajímavý příklad bojkotu najdeme v nedávném rozhodnutí jednoho amerického soudního dvora. Majitel obchodního domu chtěl anulovati smlouvu, uzavřenou s německým dodavatelem, odvolávaje se na to, že v dnešní době musí počítati s tím, že německé zboží je v Americe všeobecně bojkotováno a že by je nemohl prodati. Uplatňoval tu tedy tentýž důvod, jenž byl využíván v Německu při odstraňování židovských zaměstnanců a osob, stojících v hospodářských, exponovaných podnicích. Německý dodavatel podal v Americe žalobu na dodržení smlouvy. Byl však odmítnut s odůvodněním, že vzhledem ke změně všeobecných hospodářských poměrů, kterou v době uzavření obchodu nebylo možno předpokládati, je možno smlouvu pokládati za nezávaznou a zrušenou.

Bojkot v Anglii.

V Anglii vypadal bojkot podobně jako v Americe z toho důvodu, že židé nestojí naprosto v jeho čele. Židé, organisovaní v Board of Deputies of British Jews a v Anglo-Jewish-Association sice pokládají provádění bojkotu za věc své cti, rozhodnou pro účast bojkotu je však i v Anglii účast družstev, která se ho účastní ve formě stávků nakupujících. Z posledních zpráv anglických se dovídáme, že se tam vytváří nové protiněmecké bojkotní hnutí, které navazuje na konferenci nedávno založené organizace protinacistické. Toto bojkotní hnutí liší se od předchozích tím, že bojuje proti Německu všeobecně proto, že dnešní vláda Německa zbavila celý národ jeho politických práv a že podnikla surový útok proti křesťanské víře.

Kromě Anglie jsou rozděleny bojkotní výbory, dozírající na soustavné provádění bojkotu po všech ostatních zemích Evropy. Naprosto stranou od bojkotní fronty stojí jediné Československo, Švýcarsko a Rakousko. Ve Francii, Holandsku a nordických zemích a Belgii provádějí bojkot družstva. Židovský vliv na bojkotní hnutí je nejpatrnější v těch zemích, v nichž vědomí židovské spolunáležitosti je poměrně nejvyvinutější, totiž v Polsku, na Litvě a v Lotyšsku.

Jak se provozuje bojkot v Polsku.

Polsko vyváží do Německa dříví, husy, máslo a vejce a přijímá z něho celulosu, papír, chemikalie a stroje. Roku 1933, v posledním roce polsko-německé hospodářské války, vyváželo Polsko do Německa za 168 milionů zlotých a dováželo z Německa zboží za 148 milionů zlotých. V první polovině roku 1934, kdy hospodářské poměry obou zemí byly normalisovány, bylo do Německa dovezeno za 90 milionů zlotých a z něho vyvezeno pouze za 70 milionů zlotých. Z toho je zřejmo, že i po likvidaci hospodářské války a po politickém sblížení Polska s Německem se hospodářské styky obou zemí nezlepšily ve prospěch Německa. Z toho je možno usouditi na úspěšnost německého protibojkotního hnutí. Je všeobecně známo, že nikde na světě protiněmecký bojkot nebyl proveden s takovou důsledností, jako v Polsku. V Polsku je veliké procento celého obchodu v rukou židů, jejichž vliv je pozoruhodný zejména v těch obchodních odvětvích, která v obchodních stycích polsko-německých zejména přicházejí v úvahu. Židovský dodavatel tam prostě německé zboží nevede. Je to nápadné zejména v oboru rozhlasových přístrojů: firma Telefunken je vůbec vyloučena z obchodu, ačkoli nabízí své přístroje o čtvrtinu laciněji, než továrny polské. Stejně důsledně byl proveden v Polsku i bojkot německých filmů, jejichž dovoz je vůbec zakázán. Provádění bojkotu je v očích židovského obyvatelstva otázkou cti a každý, kdo by se pokusil bojkot prolomiti, je pokládán za škůdce a zrádce. Byl sestaven zvláštní výbor, jenž kontroluje sklady zboží všech židovských obchodníků a zkoumá, není-li snad v nich nabízeno k prodeji zboží německého původu pod falešným označením. Najde-li se u některého obchodníka německé zboží, uveřejní celý židovský tisk Polska jeho jméno, což znamená jeho naprostou hospodářskou zkázu. Dokonce byli podobným způsobem pranýřováni i všichni židé, kteří se účastnili kolektivních výletů do Německa, k nimž nebylo třeba zvláštního visa. Bojkot se podle spolehlivých pramenů provádí v Polsku i tam, kde působí i skutečné hospodářské ztráty. Židé Polska mají snahu ukázati celému světu, že pro každou zemi musí vésti antisemitism k hospodářské zkáze.

Palestina se neúčastní bojkotu.

Že Palestina stojí mimo bojkotní hnutí, je důkazem toho, že ideové motivy bez hospodářských zřetelů narážejí při realizaci na veliké obtíže. V Palestině je ovšem největší animosita proti styku s Německem, jež vedla k různým praktickým výsledkům: Svaz židovských lékařů např. uskutečnil důsledný bojkot německých léčiv. Tento bojkot mohl být prováděn pouze proto, že Palestina disponuje již továrnami, kde se zhotovují veškeré chemické výrobky stejně dokonaleji a levněji, než v Německu.

Všeobecně však export německého zboží do Palestiny je velmi značný: Německo stojí dokonce v obchodní bilanci Palestiny hned na druhém místě, přímo za Anglií. Vliv na to má tak zvaná dohoda o „transfer“ podle níž, zámožní židé mohou emigrovati do Palestiny i s velikou částí svého jmění, které ovšem směji vyvésti pouze ve formě německého zboží, nikoliv v hotových penězích, až na obnos 1.000 liber. Tímto způsobem se podařilo Německu alespoň na čas si vynutiti

vývoz do Palestíny. Tento druh vývozu ovšem bude za čas úplne zastaven.

Nacionalistické revisionistické skupiny v Palestíně odpovújú proti této dohode o „transfer“ velice radikálním způsobem a nalézajú rozhodnou podporu i u jiných kruhů. Světová komise židovská pověřila zvláštní exekutivy řešením této otázky, aby problém židovské emigrace do Palestíny byl uveden v soulad se všeobecným bojkotním hnutím protiněmeckým.

Také Rusko prolamuje bojkotní frontu.

Daleko důležitější než neúčast Palestíny na bojkotu Německa je ochota Sovětského svazu, nakupovati německé zboží. Rusko touto svou hospodářskou politikou bohužel musí mít škodlivý vliv na bojkotní hnutí ostatních států. Roku 1933 Sovětský svaz sice snížil svůj dovoz z Německa o celých 48.3 procenta. Toto snížení však nebylo diktováno bojkotem, nýbrž dalo se v rámci všeobecné restrikce dovozu zboží do Sovětského svazu. Pokles německého dovozu je dokonce menší, než pokles dovozu z jiných států.

Tento dovoz, jenž měl za následek snížení německého dovozu do Ruska, však byl ukončen smlouvou, uzavřenou dne 11. dubna 1935 mezi Sovětským svazem a Německem. Podle této smlouvy zavázalo se Rusko dovézt z Německa zboží za 200 milionů marek, na něž poskytla pětiletý úvěr skupina německých bank. Touto smlouvou nemají dosavadní dodávky býti nijak dotčeny. Německo se na druhé straně zavázalo dovézt z Ruska zboží za 150 milionů marek. Je oprávněná obava, že tato dohoda se Sovětským svazem přispěje z velké části k oživení pomalu se sesychajícího světového trhu třetí říše.

Jak se Německo brání.

Smlouva s Ruskem je jen částí všeobecných opatření se strany Německa, jejichž cílem je čeliti světovému bojkotu. Prvním krokem proti bojkotu byl dumping, jenž v zahraničí podstatně zlevnil německé zboží pomocí „sperrmarky“. Úspěch těchto opatření nebyl sice tak značný, že by mohl býti označován za „fiasko stávky nakupujících“, jak se to dalo, přece jen však má svůj význam. Tímto dumpingem je si možno vysvětliti, že německý vývoz, jenž v únoru roku 1933 poklesl až na jednu třetinu dovozu ve srovnání s minulým rokem, dostoupil již v září roku 1933 celých 97.6% dovozu minulého roku.

Bojkot je ztěžován také tím, že veliké množství německých továren má filiálky v německých zemích. Bojkot těchto továren není možno z toho důvodu důsledně provésti, že by tím bylo poškozeno i hospodářství těchto mimoněmeckých zemí. Konečně je možno i původ jakéhokoliv zboží zastříti takovým způsobem, že ho není možno ani zjistiti. Je zajímavé povšimnouti si v této souvislosti nedávné zprávy anglických novin, že Němci mají v úmyslu vybudovati v Londýně a Manchesteru 18 nových textilních továren, proti jejichž výrobkům by ovšem nebylo možno vyhlásiti bojkot, jako proti výrobkům, pocházejícím z Německa.

Hospodářské výsledky bojkotu.

Podle číslíc z konce roku 1934 poznáme, že německý vývoz během deseti let poklesl na nejnižší úroveň. Stojí o 25%

níže, než německý vývoz z roku 1932 a o 18% níže, než vývoz z roku 1933. Je však těžko zjistiti, kolik z tohoto poklesu vývozu je možno uvésti jako úspěch bojkotního hnutí. Spolupůsobily tu zřejmě i jiné momenty. Veliký význam tu má i výpověď skoro všech obchodních smluv a zavedení nových ochranných cel zemědělských, na něž odpověděla cizina zavedením nových cel na dovoz průmyslových výrobků z Německa.

Jiným prostředkem ke zkoumání účinnosti bojkotu je zjištění, oč stoupla či klesla účast Německa na dovozu do jednotlivých evropských zemí. Zkoumáme-li s tohoto hlediska statistiku roku 1933, v němž došlo k prvnímu radikálnímu bojkotnímu hnutí, dojdeme k těmto výsledkům: Ve Francii, Belgii a ve Švýcarsku došlo k absolutnímu poklesu dovozu z Německa. Při tom však ve srovnání s ostatními dovozejšími zeměmi účast německého dovozu do těchto zemí dokonce i stoupla. Podobný zjev pozorujeme i v Anglii, kde v roce 1933 dovoz z Německa stoupl ze 4.17% na 4.79%. V Holandsku, kde byl bojkot veden velice energicky, je možno v těžké době pozorovati malý pokles německého dovozu s 30.9% na 27.41%. Stejně poklesl německý dovoz do Spojených států s 5.72% na 5.12%, ačkoliv roku 1932 německý dovoz do Spojených států stoupl z 5.45% na 5.97%.

Abychom porozuměli významu těchto číslic, musíme si uvědomiti, že do těchto zemí dovoz z Německa sice absolutně stoupl, že však Německo procentuelně se jen slabě účastnilo onoho lehkého oživení, k němuž došlo roku 1933 v celém světovém obchodě. Tento relativní výsledek je patrně důsledkem hospodářského bojkotu Německa.

Jaké má bojkot další vyhlídky?

Je patrné, že při podobném hnutí, jako je hospodářský bojkot Německa, by relativně největší úspěch musily mít první akce. Jejich základem je totiž politický efekt jenž sice trvá i nadále, ale už je daleko menší intenzivně. Je známo, jak rychle si lidé zvykají na nová politická fakta. Výsledek dalšího průběhu závisí na tom, jaký hospodářský úspěch získají ti, kteří bojkot provádějí. Ukáže-li se, že zboží, které přišlo na místě německých výrobků, je stejně dobré a stejně levné, udrží si toto zboží patrně i v budoucnosti svůj odby. Všude tam však, kde bojkot je pro budoucnost spojen s materiálními obětmi, jistě během času povolí a bude se omezovati na stále menší hospodářské kruhy.

Nebylo by však správným při této otázce si všimati jenom hospodářských důsledků. Světový bojkot, jako k němu došlo při nynějším bojkotu německého zboží, je velice významné morální gesto. Je výrazem politického smýšlení, zakořeněného ve statisících lidí, politického smýšlení, jež má takovou sílu, že se uplatňuje i v oněch nesmírně důležitých a drobných úkonech každého dne a jež si zřetelně uvědomuje nezbytnost potírati vládu vybudovanou na podobných ideových základech, jako je Hitlerova vláda v Německu. Právě po této stránce bylo Německo nynějším hospodářským bojkotem zasaženo ve své hrdosti na nejcitlivějším místě a právě po této stránce bojkot své poslání naprosto splnil a bude je plniti tak dlouho, dokud na místo zvůle a teroru nenastoupí opět respekt k demokracii a lidským právům.

DOM

DOPISNÍ PAPIR

DENNÍ POTŘEBY

100 listů normalisované velikosti 210×297 mm • 100 obálek 105×215 mm s vložkou z hedvábného papíru • Zvláště levný, přesto však jemný a reprezentační dopisní papír • Ve velmi vkusné krabici za Kč 38.—

KAREL KELLNER, PRAHA • VÁCLAVSKÉ N. 61 • DLOUHÁ TR. 17